

UCHWAŁA Nr XVIII/ 96 /2008

RADY GMINY TERESPOL

z dnia 16 października 2008r.

w sprawie uchwalenia Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Terespol

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) oraz art. 18 ust. 1 w zw. z art. 17 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (tekst jedn. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.),

po zasięgnięciu opinii Zarządu Powiatu Bialskiego,

Rada Gminy Terespol uchwała, co następuje:

§ 1

Uchwała się Program Ochrony Środowiska dla Gminy Terespol, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY

mgr Mirosław Romaniuk

WÓJT GMINY TERESPOL

Program Ochrony Środowiska

dla Gminy Terespol

**Opracowanie wykonali: Witold Wołoszyn
Tomasz Furtak**

TERESPOL 2008

SPIS TREŚCI

I. Zagadnienia wstępne	4
I.1. Podstawa prawna opracowania Programu.....	4
I.2. Podstawy metodyczne i struktura Programu.....	4
I.3. Generalne wnioski i rekomendacje dotyczące realizacji polityki ekologicznej w gminie Terespol wynikające ze szczegółowej części Programu..	5
II. Charakterystyka przyrodnicza i społeczno-gospodarcza gminy	6
II.1. Położenie geograficzne i administracyjne.....	6
II.2. Budowa geologiczna i rzeźba terenu.....	6
II.2.1. Surowce mineralne.....	8
II.3. Wody.....	8
II.3.1. Wody powierzchniowe.....	8
II.3.2. Wody podziemne.....	9
II.4. Warunki klimatyczne.....	9
II.5. Gleby.....	10
II.6. Szata roślinna i świat zwierzęcy.....	12
II.6.1. Flora.....	12
II.6.2. Fauna.....	13
II.7. Charakterystyka społeczno – gospodarcza gminy.....	14
II.7.1. Zagospodarowanie przestrzenne i osadnictwo.....	14
II.7.2. Ludność.....	14
II.7.3. Charakterystyka gospodarcza.....	15
II.7.4. Użytkowanie gruntów.....	17
II.7.5. Gospodarka leśna.....	18
II.7.6. Komunikacja i drogi.....	19
II.8. Walory kulturowe.....	19
III. Diagnoza stanu środowiska w gminie Terespol	21
III.1. Wody.....	21
III.1.1. Wody powierzchniowe.....	21
III.1.2. Wody podziemne.....	23
III.2. Powietrze atmosferyczne.....	25
III.3. Powierzchnia ziemi i gleby.....	25
III.3.1. Gleby.....	26
III.3.2. Erozja.....	27
III.4. Hałas.....	27
III.5. Promieniowanie niejonizujące.....	30
III.6. Obiekty stwarzające potencjalne zagrożenia środowiska i ryzyko awarii.....	31
IV. Dotychczasowa realizacja zadań z zakresu ochrony środowiska w gminie Terespol	33
IV.1. Ochrona przyrody i krajobrazu.....	33
IV.1.1. Rezerваты przyrody.....	33
IV.1.2. Park Krajobrazowy "Podlaski Przełom Bugu"	33
IV.1.3. Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu.....	33
IV.1.4. Pomniki przyrody.....	34
IV.1.5. Użytki ekologiczne.....	36
IV.1.6. Zbiorowiska rzadkie lub zagrożone wyginięciem.....	36
IV.1.7. Gatunki podlegające ochronie.....	36

IV.2. Europejska Sieć Ekologiczna NATURA 2000.....	36
IV.3. Tereny chronione planistycznie o randze krajowej i międzynarodowej.....	37
IV.2. Ochrona wód.....	37
IV.3. Lasy ochronne i zalesienia.....	37
IV.4. Grunty podlegające ochronie.....	38
IV.5. Rozwój infrastruktury związanej z ochroną środowiska.....	38
IV.5.1. Wodociągi i kanalizacja.....	38
IV.5.2. Zagospodarowanie odpadów.....	43
IV.5.3. Gazyfikacja gminy oraz zaopatrzenie w energię elektryczną.....	43
V. Program ochrony środowiska i plan gospodarki odpadami dla powiatu bialskiego.....	44
V.1. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Bialskiego.....	44
V.2. Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Bialskiego.....	45
VI. Uwarunkowania formalno – prawne realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska na szczeblu lokalnym	47
VII. Rodzaje i harmonogram zadań na tle celów powiatowych i lokalnych	48
VII.1. Ochrona wód i gospodarka wodno-ściekowa.....	48
VII.2. Ochrona powietrza.....	50
VII.3. Ochrona przed nadmiernym hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym.....	51
VII.4. Przeciwdziałanie kłęskom żywiołowym.....	52
VII.5. Ochrona gleb i racjonalne gospodarowanie kopalinami.....	52
VII.6. Gospodarka odpadami.....	53
VII.7. Ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych.....	53
VII.7.2. Projektowane obszary i obiekty chronione na terenie gminy.....	54
VII.8. Ochrona lasów i zwiększanie lesistości.....	55
VII.9. Edukacja ekologiczna i kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa	56
VII.10. Zarządzanie środowiskiem w gminie.....	57
VIII. Monitoring realizacji Programu.....	59
IX. Spis wykorzystanych dokumentów gminnych i programowych.....	61
X. Załączniki	
Załącznik 1. Potencjalne źródła finansowania Programu.....	63

I. Zagadnienia wstępne

I.1. Podstawa prawna opracowania Programu

„Program Ochrony Środowiska dla Gminy Terespol” (dalej zwany Programem) opracowano na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska [tj. Dz. U. z 2008r. Nr 25, poz. 150]. Tytuł I, dział III, art.17 tej ustawy, zobowiązuje władze gminy do sporządzenia gminnego programu ochrony środowiska, przy uwzględnieniu:

1. celów ekologicznych,
2. priorytetów ekologicznych,
3. rodzaju i harmonogramu działań ekologicznych,
4. środków niezbędnych do osiągnięcia celów, w tym mechanizmów prawno-ekonomicznych i środków finansowych.

Prawo ochrony środowiska formułuje również w art. 18 obowiązek sporządzania przez wójta, co 2 lata, raportu z wykonania Programu i przedstawiania go Radzie Gminy. Gminny Program powinien być kompatybilny z dokumentami wyższego szczebla, w tym w szczególności z programami ochrony środowiska sporządzonymi na poziomie powiatowym i wojewódzkim.

Program ochrony środowiska wraz z Planem gospodarki odpadami podlega zaopiniowaniu przez Zarząd Powiatu Bialskiego i uchwaleniu przez Radę Gminy Terespol.

I.2. Podstawy metodyczne i struktura Programu

Przy opracowywaniu Programu uwzględniono formalne wymogi ustawowe (POŚ 2001) oraz odniesiono się do obowiązujących wymagań formalnych zawartych w odpowiednich regulacjach prawnych związanych z ochroną środowiska. Szereg informacji i danych, niezbędnych przy opracowywaniu Programu uzyskano z Urzędu Gminy w Terespolu. Chodzi tu w szczególności o dokumenty studialne i planistyczne: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, strategia rozwoju gminy Terespol, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego oraz gminny plan zamierzeń inwestycyjnych i pozainwestycyjnych z zakresu ochrony środowiska. Ponadto wykorzystano aktualne dane statystyczne będące w posiadaniu Urzędu Statystycznego w Lublinie oraz informacje Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Lublinie. Większość danych statystycznych odnosi się do 2005 roku, a niektóre pochodzą z 2006 roku. Wiele elementów budujących Program zaczerpnięto z odpowiednich polityk, programów i planów sektorowych o randze krajowej, wojewódzkiej i powiatowej.

Biorąc pod uwagę przeważający - rolniczy charakter terenu objętego Programem skoncentrowano się na problematyce istniejących i potencjalnych zagrożeń środowiska oraz możliwych działaniach proekologicznych, które są charakterystyczne dla terenów wiejskich. Zaproponowany zestaw działań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych, mający na celu wdrażanie zasad Polityki Ekologicznej Państwa na obszarze gminy, powstał przy współpracy z pracownikami Urzędu Gminy.

W strukturze Programu można wyróżnić cztery generalne części:

1. charakterystyka przyrodnicza oraz społeczno – gospodarcza terenu gminy,
2. diagnoza stanu środowiska oraz opis dotychczasowych działań związanych z ochroną środowiska,
3. cele, harmonogram oraz monitoring planowanych działań proekologicznych na tle wytycznych Polityki Ekologicznej Państwa,

4. zarządzanie środowiskiem i monitoring wdrażania Programu na terenie gminy.

I. 3. Generalne wnioski i rekomendacje dotyczące realizacji polityki ekologicznej w gminie Terespol wynikające ze szczegółowej części Programu

Na podstawie analiz zawartych w głównej części niniejszego opracowania, sformułowano generalne rekomendacje dotyczące kierunków realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska w gminie Terespol. Poniżej zestawiono priorytetowe działania dotyczące polityki ekologicznej w gminie (szczegółowe zadania zamieszczono w głównej części niniejszego Programu):

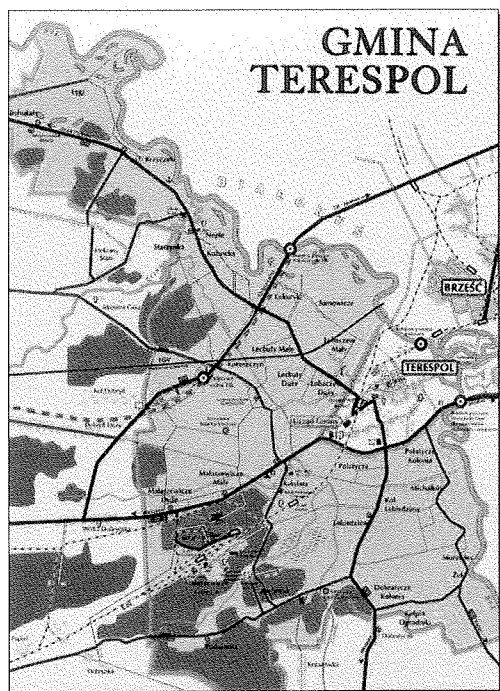
1. Kanalizacja gminy oraz zapewnienie oczyszczania ścieków komunalnych (obecnie gmina skanalizowana jest w 65%);
2. Zapewnienie wszystkim mieszkańcom gminy odpowiedniej jakościowo wody do picia (obecnie gmina zwodociągowana jest w 96,5%);
3. Wprowadzenie na terenie gminy nowoczesnych rozwiązań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi;
4. Ochrona prawna i wzmocnienie systemu ekologicznego gminy (dolina Bugu, Krzny i Czapelki oraz kompleksy leśne);
5. Prowadzenie zrównoważonej gospodarki leśnej, w tym dokonywanie zalesień;
6. Sukcesywna realizacja zadań związanych z ochroną środowiska na obszarach wiejskich, wynikających z Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich (2004) i dokumentów prawnych z tym planem związanych:
 - wykorzystanie możliwości związanych z zakwalifikowaniem gminy do strefy o niekorzystnych warunkach gospodarowania rolniczego (ONW nizinne strefa I; 0601162 Terespol);
 - wykorzystanie możliwości związanych z zakwalifikowaniem gminy do strefy priorytetowej (SP) wdrażania Programu Rolnośrodowiskowego (SP 06 C: Strefa Środkowego Bugu i Dolnej Krzny; preferencje w zakresie realizacji pakietów programu rolnośrodowiskowego, w szczególności P01 „Utrzymanie łąk ekstensywnych”, P02 „Utrzymanie ekstensywnych pastwisk”).

II. Charakterystyka przyrodnicza i społeczno-gospodarcza gminy

II.1. Położenie geograficzne i administracyjne

Gmina Terespol położona jest we wschodniej części powiatu bialskiego województwa lubelskiego przy granicy z Białorusią (ryc.1). Powierzchnia gminy wynosi 14 137 ha. Na jej terenie znajduje się 25 sołectw o obszarze od ok. 100 do 730 ha i 26 miejscowości.

Ryc.1. Położenie gminy Terespol

Gmina Terespol, według Kondrackiego i Richlinga, leży w obrębie makroregionu Polesie Zachodnie (Podlasie) oraz dwóch mezoregionów: Równiny Kodeńskiej i Podlaskiego Przełomu Bugu. Część północna charakteryzuje się większym zróżnicowaniem hipsometrycznym, natomiast część południowa ma charakter płaskiej równiny. Elementem łączącym oba mezoregiony jest rozległa płaska dolina Bugu z licznymi meandrami. Nurt rzeki Bug stanowi granicę państwową z Białorusią.

Sąsiaduje ona z gminami powiatu bialskiego: Rokitno, Zalesie, Piszczac, Kodeń i miasto Terespol. W skład gminy wchodzi 25 sołectw: Bohukały, Kobylany, Koroszczyn, Dobratycze Kolonia, Kołpin Ogrodniki, Krzyczew, Kukuryki, Kuzawka, Lebidzew, Lachuty Duże, Lachuty Małe, Łęgi, Łobaczew Duży, Łobaczew Mały, Małaszewicze, Małaszewicze Duże, Małaszewicze Małe, Michalków, Murawiec-Żuki, Neple, Podolanka, Polatycze, Samowicze, Starzynka, Zastawek.

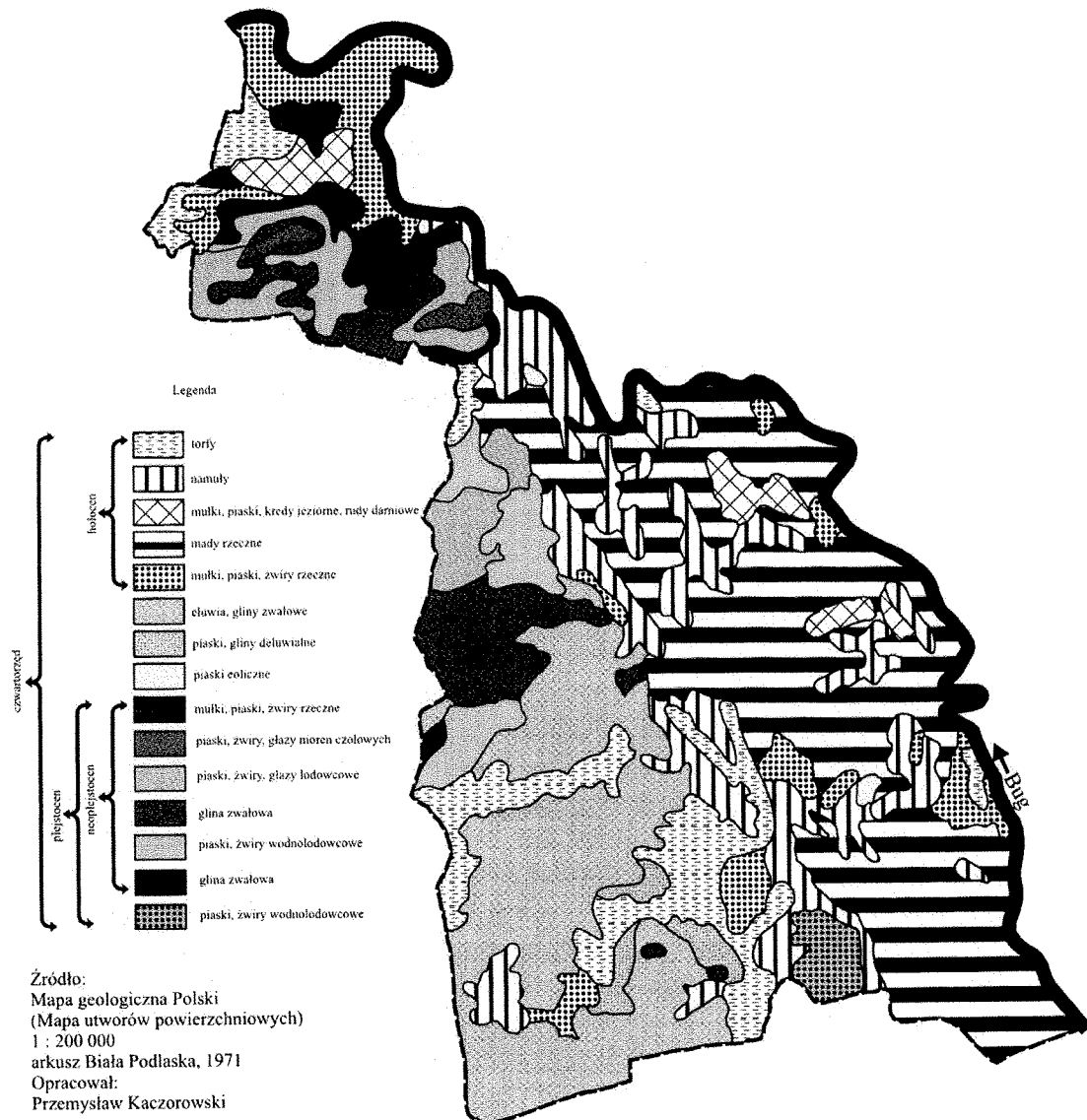
Ryc.1. Położenie gminy Terespol

Pod względem komunikacyjnym gmina leży w Europejskim Korytarzu Transportowym, który współtworzą: międzynarodowa trasa E-30 relacji Lizbona-Paryż-Warszawa-Moskwa oraz linia kolejowa E-20 Paryż-Moskwa.

II.2. Budowa geologiczna i rzeźba terenu

Gmina Terespol leży w zachodniej części prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej, zbudowanej w stropie z archaicznych zmetamorfizowanych skał krystalicznych. Zalegają one na głębokości około 1450 m. Skały paleozoiku pokrywają utwory górnej jury (wapienie i margle) o strukturze szczelinowej. W skałach jurajskich znajduje się główne piętro wodonośne, które służy do zaopatrzenia ludności gminy w wodę. Na kompleksie skał jurajskich zalegają kredowe skały osadowe, a na nich warstwa skał osadowych trzeciorzędu. Utwory czwartorzędowe o miąższości od kilkudziesięciu do ponad 100 metrów odsłaniają się na całym obszarze gminy. Ku południowi ich miąższość wzrasta. Głównie są to utwory plejstoceni (polodowcowe) i holoceni. Najbardziej powszechne są gliny zwałowe z głazami i głazikami (od kilku do kilkudziesięciu metrów miąższości), szczególnie w rejonie zachodniej granicy gminy oraz okolicach Koroszczyna i Krzyczewa. Ponadto osadami plejstocenu są piaski i żwiry wodnolodowcowe (okolice Lebidziewa) oraz piaski lodowcowe z głazami (okolice Koroszczyna i Małaszewicz), a także piaski, żwiry i głazy moren czołowych (Krzyczew i na południe od miejscowości Bohukały). W rejonie doliny Bugu i w dolinach jego dopływów osadziła się pod koniec plejstocenu miąższa warstwa osadów rzecznych (mułki, piaski i żwiry rzeczne), która w okolicy Terespola sięga 7

– 9 m. Przełom plejstocenu i holocenu to czas powstania piasków eolicznych (okolice Nepli i Lebidziewa) i wydm oraz uaktywnienie się procesów erozyjnych zboczy wysoczyznowych. Procesy wietrzenia, denudacji, erozji oraz akumulacji zyskały na sile i znaczeniu w holocenie. Wytworzył się system teras w dolinie Bugu oraz wykształciły się mady rzeczne o miąższości 1 – 6 m, z materiału zawiesinowego pochodzącego z lessowych obszarów Wołynia i Wyżyny Lubelskiej. Utworami holoceniowymi są namuły humusowe (okolice Terespoła), niewielkiej miąższości torfy (okolice miejscowości Łęgi, Małaszewicze Duże i Małe, Starzynka) oraz mułki, piaski i kreda jeziorna w rejonie miejscowości: Kolonia Polatycze, Bohukały, Łobaczew.

Ryc.2. Mapa utworów powierzchniowych gminy Terespol
 źródło: Kozłowski, 2002.

Rzeźbę terenu gminy charakteryzują małe nachylenia (do 5%) i niewielkie deniwelacje (do ok. 35m). Najniższy punkt w gminie ma 128 m n.p.m. (ujście rzeki Krzny do Bugu), zaś najwyższy 163,3 m n.p.m. (na południe od miejscowości Bohukały). Dominującymi elementami rzeźby obszaru gminy są dolina Bugu i wysoczyzna morenowa, porozcinana niezbyt głębokimi dolinami wieku holoceniowego. Drugorzędne formy rzeźby

terenu tworzą: ujściowy odcinek rzeki Krzny i słabo zarysowana dolina rzeki Czapelki. Dolina Bugu, o kierunku prawie południkowym, ma szerokość około 5 km. W dolinie można wyróżnić pięć teras, wśród których najistotniejsze znaczenie ma terasa zalewowa (terasa przykorytowa i terasa madowa) o wysokości od 1 do 3 m. Na powierzchni terasy madowej występują starorzecza wypełnione namulem organicznym, torfem. Po stronie wklęsłej starorzeczy lokalnie występują wydmy. Oprócz starorzeczy o regularnych łukach, występują nieregularne, kręte rynny, którymi przemieszczają się wody powodziowe. Terasy nadzalewowe wykorzystywane są głównie jako łąki i pastwiska.

Na krajobraz gminy składa się także dość monotony obszar wysoczyzny, który współtworzą strefy moren czołowych (okolice Koroszczyzna, Mokraný – Neple) i fluwioglacjalne poziomy akumulacyjne (okolice Dobratycz, Zastawek, Małaszewicz).

II.2.1. Surowce mineralne

Zasoby surowców mineralnych gminy związane są z budową geologiczną. Są to czwartorzędowe złoża żwirów i piasków. Udokumentowano złoża: „Lebiedziew” i Małaszewicze Małe I”. Złoże „Lebiedziew” (piaski różnoziarniste z domieszką żwiru) ma powierzchnię 10,73 ha i średnią miąższość 4,6 m. Wzdłuż zachodniej granicy złoża płynie rzeka Czapelka. Koncesja dla tego złoża została wydana przez Urząd Wojewódzki w Białej Podlaskiej w dniu 23.02.1996r. Złoże „Małaszewicze Małe I” (piaski średnioziarniste z przewarstwieniami piasku drobnoziarnistego i pylastego) ma powierzchnię 6,38 ha i miąższość średnio 7,24 m. Koncesja dla tego złoża została wydana przez Urząd Wojewódzki w Białej Podlaskiej w dniu 08.08.1997r. W odległości około 2 km na wschód od złoża przepływa rzeka Czapelka, a w odległości około 750 m od południa płynie ciek bez nazwy (dopływ Czapelki).

II.3. Wody

II.3.1. Wody powierzchniowe

Obszar gminy należy w całości do dorzecza Bugu, największego prawobrzeżnego dopływu Wisły. Jest to jedna z nielicznych rzek w Europie, których doliny zachowały swój naturalny charakter, tylko w niewielkim stopniu zmieniony przez człowieka. Rzeka silnie meandruje i w granicach administracyjnych gminy płynie na odcinku 41,6 km. Średni wieloletni przepływ Bugu wynosi około 40 m³/s i wykazuje duże wahania roczne – od 25 do 115 m³/s. Ponadto wody powierzchniowe, reprezentowane są przez rzeki Krznę i Czapelkę oraz nieliczne bezimienne strumienie i rowy melioracyjne, a także różnego rodzaju zbiorniki i oczka wodne. Wszystkie rzeki mają charakter nizinny. Rzeka Krzna, największy lewobrzeżny dopływ Bugu, ma całkowitą długość 116 km, ale tylko 3,7 km przypada na gminę Terespol. Na terenie gminy znajduje się odcinek ujściowy Krzny. Rzeka Czapelka, o całkowitej długości 25 km jest prawostronnym dopływem Krzny. W gminie Terespol płynie ona na odcinku 15,2 km.

W południowo-wschodniej części gminy występuje dobrze rozwinięty system kanałów i rowów melioracyjnych. W gminie Terespol szczególną uwagę zwracają zbiorniki wodne, służące zatapianiu beczek z ogórkami, chociaż w ostatnich latach wieloletnia tradycja kiszenia ogórków powoli zanika.

System wałów przeciwpowodziowych chroni tylko miasto Terespol i miejscowości położone na południe od niego. Niezbędne są dalsze zabezpieczenia przeciwpowodziowe, obejmujące również północne rejony gminy.

II.3.2. Wody podziemne

Gmina Terespol jest średniozasobna w wodę. Leży ona poza zasięgiem głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP). W najbliższym sąsiedztwie znajduje się trzeciorzędowy GZWP nr 224.

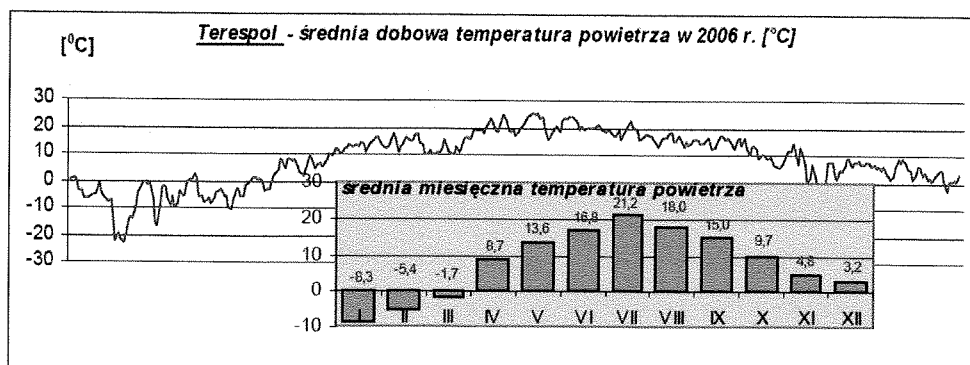
Na omawianym obszarze występują trzy zasadnicze piętra wodonośne: czwartorzędowe, trzeciorzędowe i jurajsko-kredowe. Piętro czwartorzędowe charakteryzuje się dużą zmiennością miąższości od 18,5m w rejonie Koroszczyzna do ponad 60 m w rejonie Dobrynia Dużego. Wody piętra czwartorzędowego, z uwagi na infiltrację zanieczyszczeń powierzchniowych, są złej jakości, zwłaszcza pod względem fizyczno-chemicznym i bakteriologicznym.

Wody piętra trzeciorzędowego zalegają w osadach miocenu i oligocenu charakteryzując się małą wydajnością. Wody trzeciorzędowe są dobrej jakości.

Wody kredowo-jurajskie, o charakterze warstwowo-szczelinowym są w kontakcie hydraulicznym. Charakteryzują się one dobrą jakością, z zastrzeżeniem wód górnokredowych, które zawierają ponadnormatywną ilość związków żelaza i manganu. Gmina zaopatrywana jest w wodę z ujęcia jurajskiego w Koroszczyźnie.

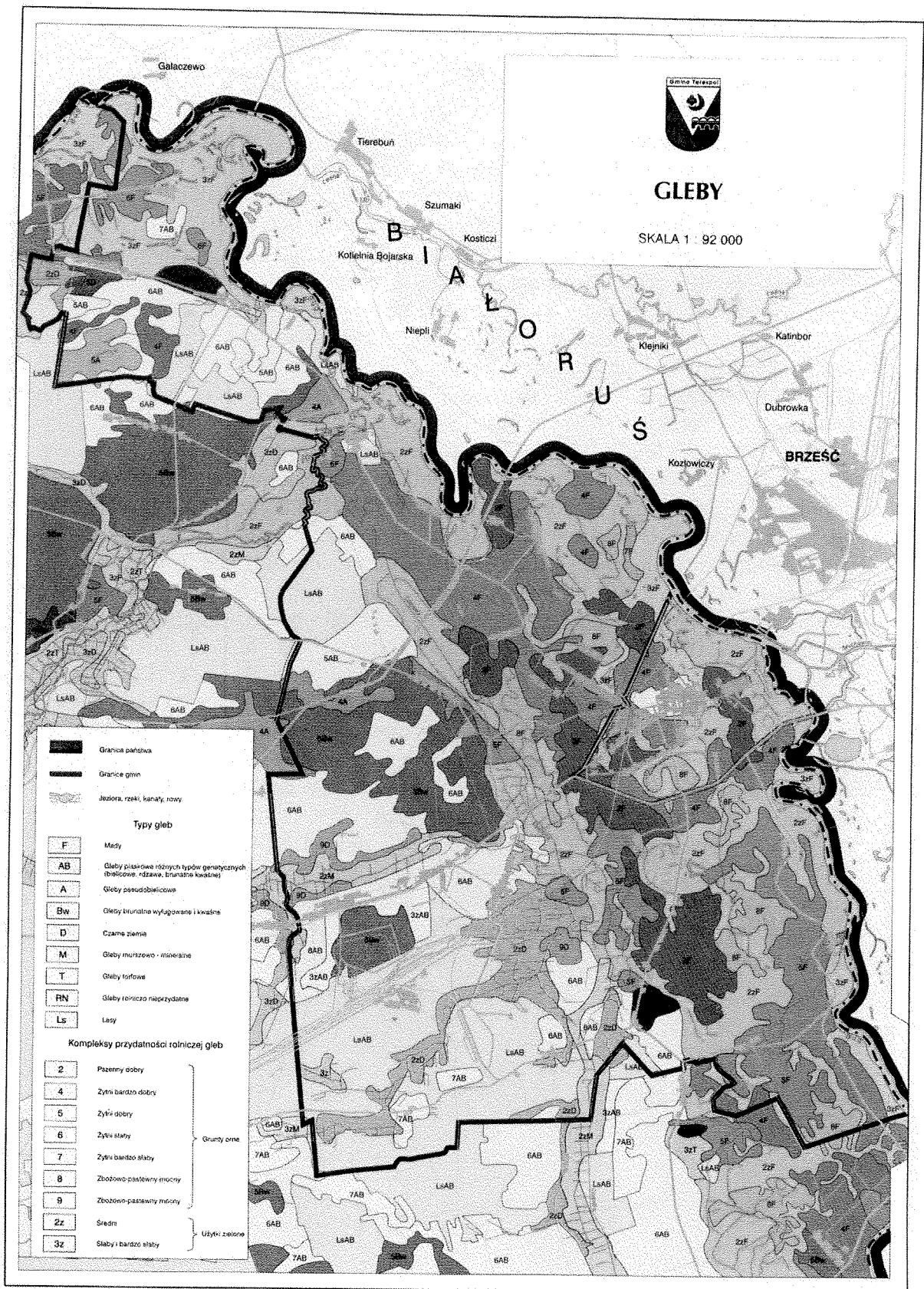
II.4. Warunki klimatyczne

Według podziału klimatycznego województwa lubelskiego A. I W. Zinkiewiczów obszar gminy leży głównie w obrębie dziedziny klimatycznej Bialsko - Łukowskiej. Klimat obszaru gminy kształtowany jest pod wpływem mas powietrza polarno – morskiego. Średnie temperatury powietrza dla gminy (ryc.3) określone na podstawie wieloletnich obserwacji wynoszą 7,2°C, natomiast amplituda temperatur wynosi 58,2°C. Średnia temperatura z wielolecia 1951-1990 wynosząca 7,2°C, uległa podwyższeniu w latach 1995-2000 do 7,7°C. Okres wegetacyjny ze średnią dobową powyżej 5°C zaczyna się najwcześniej 5 IV a kończy między 28 X a 2 XI i trwa średnio 205-211 dni w roku. Opady atmosferyczne są wielkością bardzo zmienną, wahają się od 537 do 595 mm rocznie. Burze notuje się około 30 dni w roku. Najbardziej burzowymi miesiącami są: czerwiec, lipiec i sierpień. W pozostałych porach roku występują one bardzo rzadko. Średnie sumy promieniowania całkowitego wynoszą około 94 kcal/cm²/rok. Czas zalegania pokrywy śnieżnej wynosi około 82 dni. Średnia prędkość wiatru to 2,9-3,7 m/s (ryc.4).

Ryc.3. Przebieg średniej dobowej temperatury powietrza w 2006 r. w Terespolu
źródło: Raport o stanie środowiska województwa lubelskiego w 2006 r., WIOŚ Lublin, 2007

W gminie Terespol największym modyfikatorem geomorfologicznym topoklimatu jest dolina Bugu, charakteryzująca się większą wilgotnością powietrza i występowaniem inwersji termicznej oraz jest miejscem gromadzenia się mas chłodnego powietrza i mgieł.

Ryc.5. Gleby gminy Terespol
źródło: Atlas Gminy Terespol

II.6. Szata roślinna i świat zwierzęcy

II.6.1. Flora

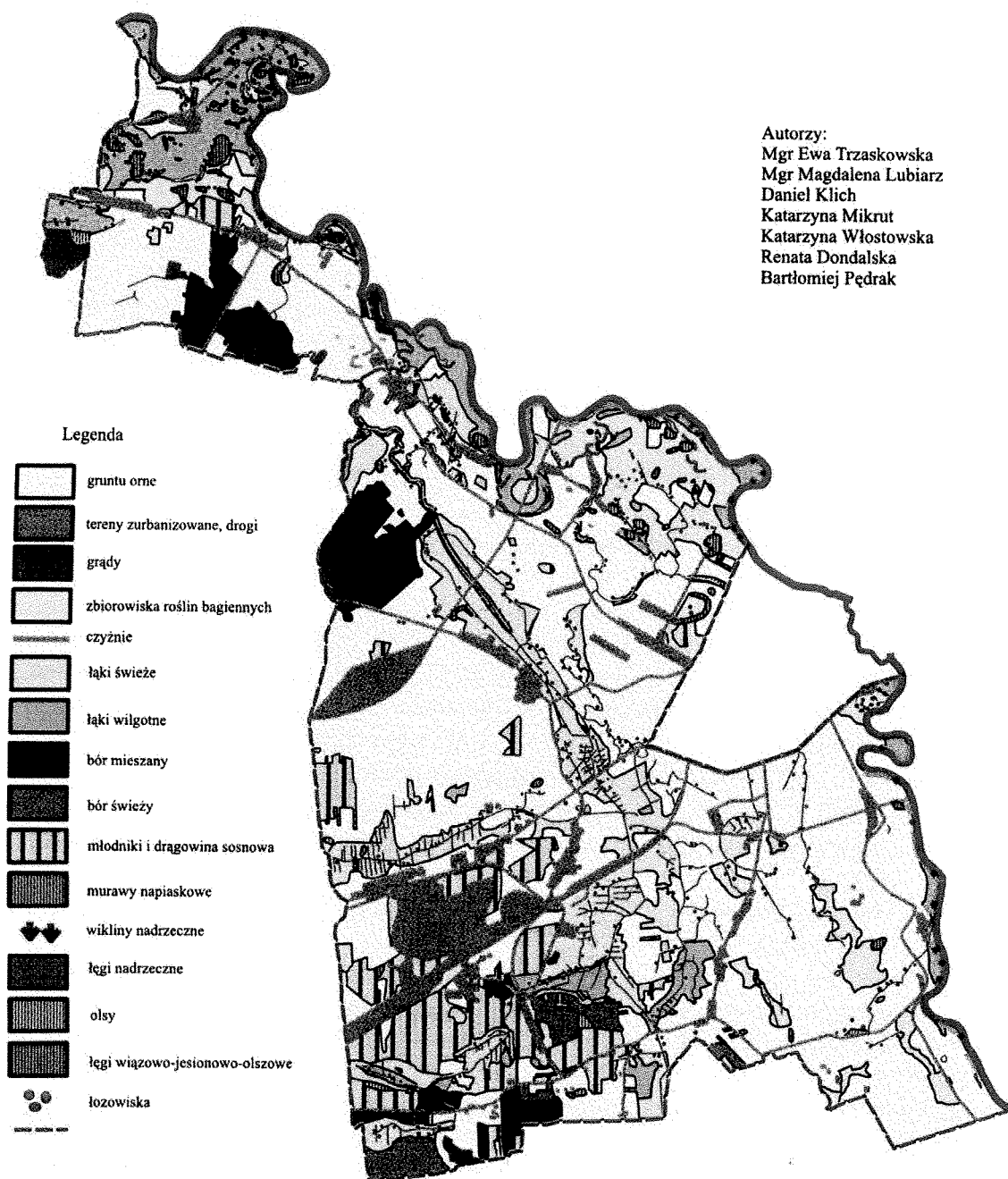
Zgodnie z geobotanicznym podziałem Polski, przeprowadzonym przez W. Szafera, gmina Terespol należy do Działu Bałtyckiego, Poddziału Pasa Wielkich Dolin na pograniczu Krain: Polesie Tyśmienickie i Płaskowzgórze Łukowsko – Siedleckie.

Szate roślinną na terenie gminy Terespol reprezentują (ryc.6): lasy, roślinność szuwarowa, zaroślowa i łąkowa dolin rzecznych Bugu, Krzny i Czapelki, różne formy zieleni ozdobnej, towarzyszące dawnej zabudowie dworskiej i mieszkaniowej, a także roślinność pól uprawnych sadów i ogrodów, oraz drzewa przydrożne.

Lasy w gminie Terespol zajmują około 15% powierzchni gminy, z czego niemal 65% to lasy państwowe. Pod względem składu gatunkowego zdecydowanie dominuje sosna. W części południowo-zachodniej duży udział ma świerk, a w części środkowo-zachodniej, dąb. Domieszkami są: grab, modrzew, buk, jesion, klon, wiąz, jawor, olsza, brzoza, akacja, topola, osika, wierzba i lipa. Większe zgrupowania drzewostanów starszych występują w południowo-zachodnich i północno-zachodnich rejonach gminy. Pod względem siedliskowym dominuje bór mieszany (Neplowski Las i las w rejonie Krzyczewa) i bór świeży (na południe od Małaszewicz Dużych i na północ od miejscowości Zastawek). Spory udział powierzchniowy mają również lasy na siedlisku łąkowym (wielogatunkowe lasy liściaste), zwłaszcza w północnych rejonach gminy (Neplowski Las, w rezerwacie „Szwajcaria Podlaska” i na południe od Krzyczewa). Ponadto na obszarze gminy w mniejszych płatach występują: olsy, łągi oraz płaty boru wilgotnego i boru bagiennego. Występują również wikliny nadrzeczne i łożowiska, zgrupowane w zakolach Bugu. Przy dużym udziale gleb niskich klas bonitacyjnych, na terenie gminy występują sprzyjające warunki do zalesień.

Ponadto, poza dużym udziałem zbiorowisk roślinnych pól uprawnych, na terenie gminy występują różnorodne zbiorowiska wodne (rzeki, stawy, rowy melioracyjne, zakola Bugu), zbiorowiska bagienne, zbiorowiska terofitów nadbrzeżnych i okresowo mokrych zagłębień, zbiorowiska muraw psammofilnych i kserotermicznych, zbiorowiska trwałych użytków zielonych, okrajkowe oraz zbiorowiska ruderalne i segetalne.

Według „Inwentaryzacji przyrodniczej gminy Terespol” oszacowano, iż na terenie gminy występuje 617 gatunków roślin naczyniowych, zgrupowanych w 81 rodzinach. Najbogatsze pod względem gatunkowym są dna dolin rzecznych, tereny podmokłe i lasy.

Ryc.6. Zbiorowiska roślinne gminy Terespol
 źródło: Kozłowski, 2002.

II.6.2. Fauna

Fauna gminy związana jest z fauną lasostepów i stepów wschodniej Europy. Najlepiej zbadaną grupą zwierząt w gminie jest awifauna, a najkorzystniejszym miejscem występowania ptaków jest dolina Bugu z licznymi zakolami i starorzeczami. Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Terespol wymienia 118 gatunków ptaków, w tym 112 gatunków lęgowych. Wśród nich tylko rybitwa białoskrzydła należy do gatunków ginących lub na granicy zaniku. Natomiast do gatunków silnie zagrożonych wyginięciem należą: krogulec, przepiórka, sieweczka rzeczna, krwawodziób, piskliwiec i świergotek polny. Do innych rzadkich gatunków stwierdzonych na obszarze gminy Terespol należą: czajka, rybitwa czarna, turkawka, zimorodek, brzegówka, słowik szary, strumieniówka jarzębata, muchołówka szara,

remiz, gęsiorek, srokacz, dziwonia i ortolan. Na uwagę zasługuje również bocian biały, z wyraźną koncentracją gniazd tego gatunku w rejonie doliny Bugu.

Dolina Bugu, a zwłaszcza starorzeczca stanowią znakomite żerowiska również dla owadów. Wśród owadów stwierdzono występowanie chronionych i rzadkich modraszków, pazia królowej i kilku gatunków trzmieli. Doliny wymienionych rzek są również miejscem występowania płazów. W części prac terenowych do „Inwentaryzacji przyrodniczej gminy” stwierdzono występowanie 9 gatunków płazów, w tym 4 podlegające ochronie gatunkowej. Są to: grzebiuszka ziemna, kumak nizinny, ropucha szara i traszka zwyczajna. Wśród gadów zaobserwowano żmiję zygzakowatą, jaszczurkę zwinę i żółwia błotnego.

Jeśli chodzi o ssaki to przeważają gatunki pospolite: zając szarak, sarna, łoś, jeleń i dzik. Cennym gatunkiem, występującym na terenie gminy Terespol jest bóbr, jednak zaczyna on coraz częściej stwarzać problemy. Poza wymienionymi zwierzętami na terenie gminy spotyka się: jeża wschodniego, kreta, łasicę i nietoperze.

II.7. Charakterystyka społeczno – gospodarcza gminy

II.7.1. Zagospodarowanie przestrzenne i osadnictwo

Gmina Terespol położona jest na skrzyżowaniu dwóch pasm funkcjonalnych o szczególnej sile: pasma N-S doliny Bugu o dużych walorach przyrodniczych i turystyczno-rekreacyjnych oraz pasma W-Z wykształconego na bazie infrastruktury komunikacyjnej rangi transeuropejskiej – a obejmującego wiązkę tras szlaku kolejowego i drogowego Berlin – Warszawa – Moskwa (E-20; E-30; A-2; TGV), zawierającego wielki potencjał inwestycyjny. Z przecięcia tych dwóch pasm na terenie gminy powstają trzy ważne sektory:

- Sektor centralny „A” – obszar inwestycji przygranicznych,
- Sektor północny „B” – w większości rejon Parku Krajobrazowego Podlaski Przełom Bugu,
- Sektor południowy „C” – w większości rejon Nadbużańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Sektory „B” i „C” mają mieć – z racji na swoje walory przyrodnicze – funkcje turystyczna oraz rolno – leśna, natomiast Sektor „A” posiada jednoznacznie określona funkcje przygranicznej urbanizacji o dużej intensywności. Sektor „A” ma również za zadanie połączyć ze sobą dwa pozostałe sektory w jedną funkcjonalną całość. Te połączenia to: ciągi ekologiczne (pasa nadbużańskiego i rzeki Czapelki), trasa komunikacyjna (nadbużańska) stanowiącą os komunikacyjną N-S gminy Terespol, związki wynikające z infrastruktury technicznej oraz współzależności gospodarczo – społeczne, funkcjonalne i administracyjne. Wyznaczenie Sektora „A” wynika z wytycznych studium województwa lubelskiego, ale przede wszystkim z prac Rządowego Centrum Studiów Strategicznych, dotyczących struktury przestrzennej kraju. Ma to być potencjalne „pasma przyspieszonego rozwoju”.

Gmina dzieli się na 25 sołectw: Bohukały, Kolonia Dobratycze, Kobylany, Kołpin – Ogrodniki, Koroszczyn, Krzyczew, Kukuryki, Kuzawka, Lebidziew, Lechuty Duże, Lechuty Małe, Łęgi, Łobaczew Duży, Łobaczew Mały, Małaszewicze, Małaszewicze Duże, Małaszewicze Małe, Michalków, Murawiec-Żuki, Neple, Podolanka, Polatycze, Samowicze, Starzynka i Zastawek. Spośród wszystkich sołectw wchodzących w skład Gminy Terespol największy udział w ogólnej powierzchni posiada sołectwo Kobylany oraz sołectwo Małaszewicze Duże. Zdecydowanie najmniejszy udział posiada sołectwo Starzynka, który wynosi około 1,1% ogólnej powierzchni gminy.

II.7.2. Ludność

Na terenie gminy Terespol pod koniec 2006 roku zamieszkiwało 7016 osób, a średnia gęstość zaludnienia wynosiła 50 os./km² (tab.1).

Tabela 1. Ludność gminy Terespol (stan w dniu 31 XII 2006)

Wyszczególnienie	Ludność				kobiety na 100 mężczyzn
	Ogółem	mężczyźni	kobiety	na 1 km ²	
Województwo lubelskie	2 172 766	1 053 773	1 118 994	86	106
Powiat bialski	113 808	56 126	57 682	41	103
Gmina Terespol	7 016	3 426	3 590	50	105

źródło: Urząd Statystyczny Lublin, 2007

W ostatnich dziesięciu latach liczba ludności gminy zmniejszyła się o ponad 500 osób (7%) - w 1995 roku wynosiła ona 7542 osoby (tab.2). W okresie tym odnotowano także ujemny przyrost naturalny (w 2006 roku wskaźnik ten osiągnął wartość - 1,83 ‰). Podkreślić przy tym należy znaczny spadek przyrostu naturalnego, który w 1990 roku wyniósł +11 ‰.

Tabela 2. Zmiany liczby ludności gminy Terespol w latach 1995-2005

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Liczba ludności	7542	7410	7374	7369	7245	7260	7210	7141	7097	7043	7016

źródło: Główny Urząd Statystyczny 2007, Baza Danych Regionalnych 2007

W strukturze płci ludności gminy zaznaczają się dysproporcje między liczbą kobiet i mężczyzn. W 2005 roku na 100 mężczyzn przypadało 105 kobiet. Ludność w wieku produkcyjnym (mężczyźni: 18-64; kobiety: 18-59) stanowi ponad 58,5 % ogółu mieszkańców. Większość osób zatrudniona jest w sektorze usług, co stanowi wyjątek w województwie lubelskim (tab.3)

Tabela 3. Osoby pracujące w 2006 r.

Wyszczególnienie	Ogółem		Rolnictwo i leśnictwo	Przemysł i budownictwo	Usługi	
	ogółem	w tym kobiety			rynkowe	nierynkowe
Powiat bialski	13 545	6 875	454	3 913	4 847	4 331
Gmina Terespol	2 292	778	33	360	1621	278

źródło: Główny Urząd Statystyczny 2007, Baza Danych Regionalnych 2007

II.7.3. Charakterystyka gospodarcza

Gmina Terespol jest w województwie lubelskim jedną z nielicznych jednostek o podwyższonej efektywności gospodarczej, a po wstąpieniu Polski do UE stała się atrakcyjnym ośrodkiem rozwoju. Gospodarka na terenie gminy rozwija się głównie w oparciu o port przeładunkowy PKP w Małaszewiczach, Wolny Obszar Celny w Małaszewiczach oraz Terminal Samochodowy w Koroszczynie.

Infrastruktura graniczna

Infrastrukturę graniczną tworzą przejścia graniczne, Wolny Obszar Celny, „suchy” port przeładunkowy w Małaszewiczach oraz Terminal Samochodowy w Koroszczynie. Funkcja tranzytowa gminy przynosi wymierne korzyści ekonomiczne. Dzięki tranzytowemu

położeniu zwiększyło się zatrudnienie mieszkańców gminy, poważnie wzrosły dochody gminy oraz podniósł się poziom życia jej mieszkańców.

W gminie Terespol funkcjonują następujące przejścia graniczne:

- kolejowe, na szlaku E-20 łączącym Paryż z Moskwą (towarowe),
- drogowe dla pojazdów TIR (Kukuryki-Kozłowicze) na drodze E-30 Z Berlina do Moskwy; przepustowość 4 tys. samochodów ciężarowych w ciągu doby w Terminalu Samochodowym w Koroszczynie (najważniejsze przejście na polskiej granicy wschodniej),
- przejście drogowe dla samochodów osobowych: Terespol-Warszawski Most (obsługuje ok. 1 mln samochodów osobowych rocznie).

Port Przeladunkowy PKP Małaszewicze

Port Przeladunkowy PKP Małaszewicze jest największym zakładem pracy w gminie i w powiecie białskim (zatrudnia około 2 tys. osób). Stanowi on jedno z głównych ogniw wymiany międzynarodowej w komunikacji kolejowej. Obiekt ten położony jest w miejscu, w którym zbiegają się tory kolejowe o szerokości 1435mm i 1520mm. W porcie następuje przeladunek towarów z wagonów o szerokim rozstawie osi do wagonów europejskich, jak również na samochody ciężarowe. W ciągu doby można tam przeladować 24 tys. ton towarów. Działanie portu umożliwia funkcjonowanie firm spedycyjnych zajmujących się obsługą wymiany towarowej.

Wolny Obszar Celny (WOC)

WOC jest wydzieloną z polskiego obszaru celnego powierzchnią, na której może być prowadzona działalność gospodarcza na podstawie odpowiednich przepisów. W szczególności chodzi o działalność przemysłową, usługową i handlową z wyłączeniem handlu detalicznego. Znajduje się tu bocznicą kolejową (toru szerokiego i normalnego) połączona ze szlakiem E-20, sieć wodociągowa, kanalizacyjna, energetyczna, droga główna przystosowana do ruchu pojazdów ciężarowych. Na terenie WOC działają już Zakłady Mięsne „Dolina Łąk” (obecnie w upadłości), terminal przeladunkowy gazu firmy „Gaspol”, terminal przeladunkowy samochodów osobowych firmy „Adampol”, a także baza magazynowa międzynarodowej spedycji „Agroland Cargo”.

Operator Logistyczny Paliw Płynnych –Baza Paliw Nr 22 w Małaszewiczach

Baza Paliw nr 22 w Małaszewiczach jest najważniejszym pod względem operacyjnym i jakościowym obiektem Spółki we wschodniej części kraju. Decyduje o tym jego wielkość jak i położenie na najważniejszym szlaku komunikacyjnym Europy. Obiekt ten posiada własne bocznicę kolejową połączoną z węzłem kolejowym Małaszewicze. Przeladowuje się tam paliwa z cystern kolejowych szerokotorowych do cystern standardowych europejskich. Ponadto w BP nr 22 magazynuje się paliwa w specjalnych zbiornikach, przepompowuje paliwa do autocystern, magazynuje się konfekcjonowane produkty naftowe oraz oleje silnikowe, wykonuje się deprekację oleju napędowego (sporządzanie mieszanek niskokrzepnących oleju napędowego w okresie zimowym).

Inne podmioty gospodarcze:

- Graniczny Punkt Odpraw Weterynaryjnych i Fitosanitarnych w Kobylanach.
- Agrostop Sp. z o.o.Kobylany – zajmuje się przeladunkiem towarów z torów szerokich na samochody ciężarowe.

- PPHU Transbet Marian Wojtiuk- zajmuje się wytwarzaniem betonu i betonu asfaltowego.
- Darocha Sp. z o.o.- zajmuje się przeładunkiem parafiny z torów szerokich na autocysterny.
- Trasa Sp. z o.o. – zajmuje się przeładunkiem towarów z torów szerokich na samochody ciężarowe.
- Polskie Konsorcjum Gospodarcze SA,
- „Eko-Bug” Sp. z o.o. Kobyłany- zajmuje się gospodarką komunalną.
- Gospodarstwo Rolne w Koroszczynie.
- Gminna Spółdzielnia „SCh”.

II.7.4. Użytkowanie gruntów

W gminie Terespol występują dwa główne typy gruntów rolnych. W szerokiej i płaskiej dolinie Bugu, od Nepli przez Terespol po południowe rejony gminy, występują urodzajne mady, użytkowane jako grunty orne i ogrodnicze oraz użytki zielone. Na równinie pomiędzy Koroszczynem a Małaszewiczami dominują gleby piaskowe typu bielcowego, pseudobielcowego i brunatnego o przeciętnej i niskiej urodzajności.

Użytki rolne zajmują 10 466 ha, co stanowi 74,03 % powierzchni gminy. Przeważają grunty orne (6089 ha), stanowiące 43,07 % obszaru gminy. Udział użytków zielonych wynosi 27,78 % (3928 ha). Lasy zajmują 2169 ha, co sprawia że lesistość gminy wynosi 15,34 % (tab.4).

Tabela 4. Użytkowanie gruntów w gminie Terespol wg stanu na 01.01.2008r.

Lp.	Wyszczególnienie	Powierzchnia [ha]	Udział w ogólnej powierzchni gminy [%]
1.	Powierzchnia ogólna gminy	14 137	100,00
2.	Użytki rolne	10 466	74,03
w tym	grunty orne	6089	43,07
	sady	56	0,40
	Łąki trwale	2532	17,91
	Pastwiska trwale	1396	9,87
	Grunty rolne zabudowane	298	2,11
	Grunty pod stawami	1	0,01
	Grunty pod rowami	94	0,66
3.	Lasy	2169	15,34
4.	Grunty zadrzewione i zakrzaczone	226	1,59
5	Grunty zabudowane i zurbanizowane	812	5,74
6.	Grunty pod wodami	166	1,20
7.	Nieuzytki	237	1,67
8.	Tereny różne	61	0,43

źródło: UG Terespol 2007

W strukturze władania gruntami dominują indywidualne gospodarstwa rolne, które zajmują 7791ha, co stanowi 55 %, ogólnej powierzchni gminy. Grunty Skarbu Państwa stanowią 3885 ha – 27 % powierzchni gminy. Stosunkowo duży udział w użytkowaniu

gruntów mają Lasy Państwowe użytkują grunty o pow.1266 ha oraz Wspólnoty Gruntowe 689 ha.

Na terenie gminy występuje niewielki kompleks II klasy bonitacyjnej o powierzchni zaledwie 9 ha. Pod względem bonitacyjnym zdecydowanie przeważają gleby klasy IV (IVa i IVb) i V zajmując łącznie 4285 ha co stanowi 68,5% gruntów ornych w gminie. Duży udział mają grunty orne w klasie III (IIIa i IIIb) zajmując łącznie 1324 ha (21,1%). W gminie nie występują grunty klasy I, a grunty klasy II to zaledwie 0,1% ogółu gruntów ornych.. Gleby najsłabsze zaliczane do klasy VIz zajmują 31 ha i występują głównie w rejonie miejscowości Krzyczew i Małaszewicze Duże. Użytki zielone zaliczane do klasy III obejmują 110 ha, natomiast najwięcej tego typu gruntów mieści się w klasie IV - 1512ha. Jakość użytków zielonych zanizają niezmeliorowane użytki w pasie nadbużańskim. Najwyższy udział gleb dobrych do klasy IV włącznie mają: Polatycze, Lebedziew, Łobaczew Duży. Dość wysoki udział gleb najsłabszych klas V i VI występuje w miejscowościach: Zastawek, Podolanka, Małaszewicze Duże, Małaszewicze Małe i Krzyczew (tab.5)

Tabela 5. Bonitacja użytków rolnych gminy Terespol wg stanu na dzień 31.12.2005r.

Klasa	Użytki rolne [ha]	Grunty orne [ha]	Użytki zielone [ha]		
			Łąki	Pastwiska	Razem
II	9	9	-	-	-
III	1459	1349	73	37	110
IV	4575	2697	1514	364	1878
V	2925	1561	878	486	683
VI	1276	593	197	486	683
Ogółem	10244	6209	2662	1373	4035

Źródło: dane UG Terespol 2006

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowało projekt listy obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania rolniczego (ONW- ang. *Less Favoured Areas* - LFA). Jest to jedno z działań Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na podstawie którego rolnicy, prowadzący gospodarstwa na tych terenach, otrzymują płatności rekompensujące im trudne warunki produkcji rolnej. **Gmina Terespol w całości zakwalifikowana została do strefy ONW nizinnej I (kod 0601162).** Podkreślić dodatkowo należy przynależność gminy do SP (strefy priorytetowej), czyli obszaru wdrażania Programów Rolnośrodowiskowych, które wykazują określone problemy i wymagają podejmowania działań naprawczych lub ochronnych. Jest to **strefa Środkowego Bugu i Dolnej Krzny (06C).**

II.7.5. Gospodarka leśna

Lasami znajdującymi się na obszarze gminy Terespol administruje Nadleśnictwo Chotyłów, natomiast nadzór administracyjny nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa sprawuje Starostwo Powiatowe w Białej Podlaskiej. Leśnictwo jest drugim po rolnictwie działem gospodarki gminy pod względem wielkości areału zajmowanych gruntów. Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe gospodaruje na obszarze 1234 ha (54,7% gruntów leśnych w gminie). Lasy prywatne zajmują powierzchnię 848 ha (37, 6 % gruntów leśnych w gminie). Lesistość gminy, wynosząca w 2006 roku 15,8% jest niższa niż lesistość województwa lubelskiego i lesistość powiatu bialskiego (tab.6). Nadleśnictwo Chotyłów opracowało dla gminy Terespol plan urządzania lasów, zawierający informacje o lasach i gruntach przeznaczonych do zalesienia. W strukturze wiekowej dominuje drzewostan w wieku 30-40 lat. W porównaniu z latami poprzednimi obserwuje się niewielki wzrost lesistości na obszarze gminy.

Tabela 6. Powierzchnia gruntów leśnych (stan w dniu 31 XII 2006)

Wyszczególnienie	Powierzchnia gruntów leśnych							Lesistość w %
	ogółem	w tym lasy	z ogółem publiczne				własność gmin	
			Razem	własność Skarbu Państwa	w tym			
					w zarządzie Lasów Państw.	w zarządzie AMR		
w hektarach								
Województwo	574 038	565 633	351 827	350 846	330 922	2 054	981	22,5
Powiat Bialski	72 419	71 580	41 841	41 750	40 540	472	82	26,0
Gmina Terespol	2 257	2 237	1 389	1 369	1 234	94	20	15,8

źródło: Urząd Statystyczny Lublin, 2007

II.7.6. Komunikacja i drogi

Przez tereny gminy Terespol przebiegają dwa bardzo ważne europejskie szlaki komunikacyjne łączące kraje UE z Białorusią i Rosją : międzynarodowa trasa E-30 Lizbona – Paryż – Berlin – Warszawa – Moskwa oraz linia kolejowa Paryż – Moskwa. Z północy na południe przebiega droga Nr 698 i 816 („Nadbużanka”) łącząca Siedlce z Zosinem przez Łosice, Janów Podlaski, Terespol, Włodawę i Dorohusk. Łączna długość dróg na terenie gminy wynosi: krajowych 18,635 km, wojewódzkich 21,088 km, powiatowych 35,905 km, gminnych 95,0 km. Z łącznej długości dróg gminnych (95 km) nawierzchnie twarda posiada 32,0 km. Na terenie gminy znajduje się łącznie 130,9 km dróg gminnych i powiatowych.

II.8. Walory kulturowe

W „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego” (2003) w obszarze „Ochrona krajobrazu kulturowego” planowane jest powołanie Parku Kulturowego „Umocnienia Twierdzy Brzeskiej” wraz ze strefą ochrony konserwatorskiej. Obiekt ten wymieniony jest także, jako zasługujący na rewaloryzację ze względu na cenne założenia kompozycyjne i krajobrazowe. W ramach „Ochrony zabytkowych założeń sakralnych świadczących o przenikaniu się kultur wschodu i zachodu” wymieniony jest cmentarz tatarski w Lebieziewie.

Na terenie gminy Terespol znajduje się szereg znaczących dla regionu zabytków. Wszystkie wymienione obiekty są umiejscowione w Rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (tab.7).

Tabela 7. Wykaz zabytków znajdujących się na terenie gminy Terespol

Miejscowość	Obiekt	Rejestr zabytków
Koroszczyń	Założenie pałacowo – ogrodowe. Murowany dwór z 1860r., oficyna dworska oraz starodrzew.	A/685
Neple	Zespół dworsko-parkowy, murowana kaplica, skarbczyk, altana, biwak oraz park	A-55/163
Krzyczew	Zespół dworski murowany dwór, oficyna, lamus oraz park o charakterze angielskim	1-60/214
Neple	Kościół rzymsko - katolicki z 1769r.	A/29

Krzyczew	Drewniany kościółek z 1683r.	A/175
Kobylany	Cerkiew z 1890r. Ikonostat. Cmentarz prawosławny	A-283
Kuzawka	Cmentarz żołnierzy polskich z 1920 roku	A-249
Zastawek	Cmentarz mahometański	A-180
Kobylany	Cmentarz Wojenny Rosyjski z I wojny światowej	A-253
OBIEKTY FORTÓW TWIERDZY BRZESKIEJ		
Kobylany	Fort Koroszczyn z początku XX wieku.	A-203
Kobylany	Fort Kobylany z początku XX wieku	A-201
Lebiedziew	Fort Lebiedziew z początku XX wieku	A-200
Lebiedziew	Fort Terespol z lat 1870-1885	A-206
Łobaczew Mały	Fort Łobaczew z lat 1870-1885	A-205
Murawiec-Żuki	Fort Żuki z lat 1914-1915	A-198
Kobylany	Dzieło Międzyfortowe Kobylany I z lat 1914-1915	A-202
Kobylany	Dzieło Międzyfortowe Kobylany II – Magazyn z lat 1914-1915	A-207
Lebiedziew	Dzieło Międzyfortowe Lebiedziew- Bateria z lat 1914-1915	A-210
Lebiedziew	Dzieło Międzyfortowe Borek – Magazyn z lat 1914-1915	A-208
Dobratycze Kol.	Dzieło Międzyfortowe Struga- Bateria z lat 1914-1915	A-199
Dobratycze Kol.	Dzieło Międzyfortowe Kolonia Dobratycze – Bateria z lat 1914-1915	A-197
Kołpin-Ogrodniki	Grupa Fortowa Żuki – Zespół Baterii z 1914 roku.	A-209
Kobylany	Wieża Obserwacyjna z początku XX wieku.	A-196

Urozmaicony krajobraz doliny rzeki Bug, czyni gminę atrakcyjną dla turystyki. Godnymi obiektami są znajdujące się na terenie gminy Terespol zespoły dworskie pochodzące z XIX i początku XX wieku, drewniana cerkiew unicka z 1683r., neogotycka kaplica grobowa z 1829 r., prawosławna cerkiew murowana z 1745 r., cmentarz tatarski (mizar), fortyfikacje Przedmieścia Terespolskiego Twierdzy Brzeskiej, Kamienna Baba obok wieży widokowej oraz zabytki ludowego budownictwa wiejskiego. Na terenie gminy wyznaczono dwie ścieżki przyrodnicze („Szwajcaria Podlaska” i Bużny Most”) o łącznej długości ponad 15 km, szlak wodno – rowerowy oraz wybudowano stacje wodne przy Bugu, Krznie i w Kobylanach.

III. Diagnoza stanu środowiska w gminie Terespol

Dotychczasowe przekształcenia środowiska w gminie Terespol spowodowane były wielowiekowym rozwojem działalności rolniczej. W wyniku zagospodarowywania terenów na cele rolnicze lesistość gminy spadła do ok. 16%. Przekształceniom uległa też sieć wodna. Bug od Terespolu w kierunku dolnym został w znacznej części obwałowany, natomiast niewielkie ciekі włączono do odwadniającego systemu melioracyjnego. Naturalne zbiorowiska roślinne dolin rzecznych (szczególnie Bugu) – bagienne, łąkowe i grądowe – zamieniono na użytki zielone. Wymaga to istnienia systemu odwadniającego na obszarze terasy zalewowej i częściowo nadzalewowej.

Istotnym elementem przyczyniającym się bezpośrednio i pośrednio do zmian środowiska są trasy komunikacyjne – zarówno kolejowe, jak też drogowe. Przecinają one gminę w kierunku równoleżnikowym stanowiąc bariery ograniczające swobodne przemieszczanie się gatunków. Przy szlakach komunikacyjnych lokowane są osiedla mieszkaniowe, a także obiekty przemysłowe, handlowe, usługowe, przeładunkowe. Intensywny ruch samochodowy i kolejowy powoduje emisję hałasu, natomiast obiekty pełniące funkcje gospodarcze mogą stanowić potencjalne źródła skażenia powietrza, gruntu i wód.

Kolejna grupa zagrożeń związana jest z eksploatacją surowców mineralnych – zmiana lokalnych warunków krążenia wód, zniszczenia szaty roślinnej, powstawanie zmian krajobrazowych. Niezrekultywowane wyrobiska niejednokrotnie stają się miejscem nielegalnego składowania odpadów.

III.1. Wody

III.1.1. Wody powierzchniowe

Szczególnie ważnym zagadnieniem jest zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych. Stan czystości rzek na terenie gminy bada Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie. Ocenę jakości rzek wykonano w oparciu o rozporządzenie MŚ z dnia 11 lutego 2004 r. *w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód.*

Klasyfikacja, zgodnie z rozporządzeniem obejmuje pięć klas jakości i przedstawia się następująco:

- I klasa - *wody o bardzo dobrej jakości,*
- II klasa – *wody dobrej jakości,*
- III klasa – *wody zadowalającej jakości,*
- IV klasa – *wody niezadowalającej jakości,*
- V klasa – *wody złej jakości.*

W roku 2005 wody rzeki Bug na terenie gminy zaliczono do IV klasy jakości. Na ocenę wpływ miały stężenia wskaźników tlenowych, biogennych, biologicznych i bakteriologicznych. We wszystkich badanych przekrojach zaobserwowano znaczną koncentrację chlorofilu "a", świadcząco o wysokiej produkcji pierwotnej rzeki. Wody rzeki Krzny w dolnym odcinku klasyfikowano w 2005 roku także w IV klasie czystości, podobnie jak dopływu Bugu – Czapelki (tab.8)

Tabela 8. Stan czystości wód rzek gminy Terespol w roku 2005

Rzeka	Punkt pomiarowy	km	klasa	Wskaźniki w IV klasie	Wskaźniki w V klasie
Bug	Krzyczew	268,7	IV	zawiesina og., ChZTMn, ChZT-Cr, OWO, azot Kjeldahla, fosforany, og. liczba bakterii coli	barwa, chlorofil „a”, liczba bakterii coli typu kał.
	Terespol – tama	283	IV	zawiesina ogólna, ChZT-Mn, ChZT-Cr, OWO, azot Kjeldahla, fosforany, liczba bakterii coli typu kałowego, og. liczba bakterii	barwa, chlorofil „a”
	Terespol – most	291	IV	zawiesina ogólna, ChZT-Mn, ChZT-Cr, OWO, azot Kjeldahla, liczba bakterii coli typu kałowego	barwa, chlorofil „a”
Krzna	Nepie	1,8	IV	barwa, ChZT-Cr, OWO, azot Kjeldahla, liczba bakterii coli typu kałowego, ogólna liczba bakterii coli	
Czapelka	Starzynka	0,7	IV	barwa, tlen rozpuszczony, ChZT-Cr, OWO, liczba bakterii coli typu kałowego, ogólna liczba bakterii coli	fosforany

Źródło: WIOŚ Lublin, 2006

W roku 2006 (tab.9) w ocenie ogólnej wody Bugu sklasyfikowano w 3 punktach jako wody złej jakości (V klasa). Na terenie gminy występuje wyraźne pogorszenie jakości wody Bugu. Szczególnie w punkcie pomiarowym w Terespolu poniżej dopływu rzeki Muchawiec odnotowuje się zdecydowanie podwyższone zawartości ChZT_{Cr}, azotu Kjeldahla, fosforanów i zanieczyszczeń mikrobiologicznych. Jakość wód Krzyny w 2006 roku w klasyfikacji ogólnej, w dolnym odcinku rzeki ma jakość niezadowalającą (IV klasa). Wody Krzyny charakteryzowały się wysoką barwą, dużą zawartością związków organicznych (dla wskaźników: ChZT_{Cr}, ChZT_{Mn}, OWO) oraz złym stanem sanitarnym. Jednakże wody Krzyny charakteryzowały się niską zawartością zawiesiny ogólnej i bardzo dobrym natlenieniem. Dla wartości BZT₅ odnotowano większość wyników w I i II klasie, stwierdzono też niską zawartość azotanów, azotynów i azotu ogólnego (I i II klasa) i utrzymujące się na tym samym poziomie zawartości wskaźników zasolenia. Zawartość chlorofilu „a”, również odpowiadała I i II klasie.

Przekrój ujściowe Czapelki charakteryzowały się niezadowalającą jakością wód (IV klasa). Decydujący wpływ na ich jakość miały wskaźniki mikrobiologiczne oraz zanieczyszczenia organiczne wyrażone jako ChZT_{Cr}.

Tabela 9. Stan czystości wód rzek gminy Terespol w roku 2006

Rzeka	Punkt pomiarowy	km	klasa	Wskaźniki w IV klasie	Wskaźniki w V klasie
Bug	Krzyczew	268,7	V	BZT ₅ , ChZT _{Mn} , amoniak, azot Kjel., azotyny, fosforany	barwa, ChZT _{Cr} , OWO, chlorofil "a", l.b. coli kał., l.b. coli
	Terespol – tama	283	V	zawiesina og., ChZT _{Mn} , ChZT _{Cr} , amoniak, azot Kjel., fosforany	barwa, OWO, chlorofil "a", l.b. coli kał., l.b. coli
	Terespol – most	291	V	zawiesina og., ChZT _{Mn} , ChZT _{Cr} , amoniak, azot Kjel., fosforany	barwa, OWO, chlorofil "a", l.b. coli kał.
Krzna	Nepie	1,8	IV	ChZT _{Mn} , ChZT _{Cr} , azot Kjel., l.b. coli kał., l.b. coli	barwa, OWO
Czapelka	Starzynka	0,7	IV	barwa, ChZT _{Cr} , fosfor og., l.b. coli kał., l.b. coli	OWO, fosforany

Źródło: WIOŚ Lublin, 2007

W ramach monitoringu diagnostycznego w zlewni Bugu w jednym przekroju pomiarowo – badawczym Krzyczew zlokalizowanym na rzece Bug, przeprowadzono badania wód pod kątem obecności substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (*Rozporządzenie MS z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego*). Badania przeprowadzane były z częstotliwością raz na kwartał, a próbki poddane zostały analizie na obecność następujących substancji: kadm i jego związki, 1,2 – dwuchloroetan, sześciochlorobenzen, sześciochlorobutadien, lindan, ołów i jego związki, rtęć i jej związki, pięciochlorofenol, 1,2,3 – trójchlorobenzen, chloroform. Wartości stężeń ww. substancji w żadnej z badanych prób nieprzekraczały progu oznaczalności stosowanych metod analitycznych.

Przyczyną występowania wysokich stężeń związków biogenych oraz zawiesiny ogólnej może być rolniczy charakter zlewni, sprzyjający zanieczyszczeniu wód poprzez spływy z terenów rolnych. Nie bez znaczenia jest wpływ gospodarstw nie podłączonych do kanalizacji, stanowiących specyficzne, składające się z wielu punktowych szamb i wylewisk, źródło zanieczyszczeń o charakterze obszarowym. Obok punktowych źródeł zanieczyszczeń – wylotu ścieków z oczyszczalni, na jakość wód Bugu duży wpływ posiada również nieuporządkowana gospodarka wodno-ściekowa w zlewni. Stopień skanalizowania gmin nadbużańskich jest zróżnicowany, a leżąca w górnym biegu Bugu gmina Sławatycze nie posiada jej.

W ostatnich latach czystość wód na terenie gminy uległa pogorszeniu (tab. 10), dotyczy to głównie rzeki Bug. Polepszyła się jakość wód Czapelki, a na niezmiennym poziomie pozostała jakość wód Krzny.

Tabela 10. Klasyfikacja stanu czystości rzek na terenie gminy Terespol w latach 2004 - 2006

Rzeka	Punkt pomiarowy	km	Klasa		
			2004	2005	2006
Bug	Krzyczew	268,7	IV	IV	V
	Terespol – tama	283	IV	IV	V
	Terespol – most	291	IV	IV	V
Krzna	Nepie	1,8	IV	IV	IV
Czapelka	Starzynka	0,7	V	IV	IV

Źródło: WIOŚ Lublin, 2005-2007

III.1.2. Wody podziemne

W pobliżu gminy istnieją dwa punkty monitoringu wód podziemnych, które znajdują się w Terespolu, ale wyniki odnosić można także do części gminy Terespol. Jeden (nr 829 w nomenklaturze Państwowego Instytutu Geologicznego) określa stan czystości wód poziomu kredowego. Głębokość stropu warstwy wodonośnej występuje tam 248 m ppt. W latach 2005-2006 wody oceniono na IV klasę czystości. Wskaźnikiem, który obniżał parametry jakościowe wody było podwyższone stężenie żelaza. Stężenie azotanów wynosiło 0,003 mg/l. Drugi punkt (nr 1091 PIG) charakteryzuje wody czwartorzędowe. Głębokość stropu warstwy wodonośnej występuje tam 3,7 m ppt. W latach 2005-2006 wody oceniono na IV klasę czystości. W latach tych wskaźnikami obniżającymi klasę czystości były: azotany, azotyny, potas, wodorowęglany.

Wskaźniki przekraczające normy dla wód przeznaczonych do spożycia przez ludzi to: azotany, arsen i mangan. Stężenie azotanów było bardzo wysoki i wynosiło 66,5 mg/l.

Wg obowiązującej klasyfikacji wody podziemne zostały podzielone na pięć klas jakości:

klasa I (wody o bardzo dobrej jakości):

- a) wartości wskaźników jakości wody są kształtowane jedynie w efekcie naturalnych procesów zachodzących w warstwie wodonośnej,
- b) żaden ze wskaźników jakości wody nie przekracza wartości dopuszczalnych jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

klasa II (wody dobrej jakości):

- a) wartości wskaźników jakości wody nie wskazują na oddziaływanie antropogeniczne,
- b) wskaźniki jakości wody, z wyjątkiem żelaza i manganu nie przekraczają wartości dopuszczalnych jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

klasa III (wody zadowalającej jakości):

- a) wartości wskaźników jakości wody są podwyższone wyniku naturalnych procesów lub słabego oddziaływania antropogenicznego,
- b) mniejsza część wskaźników jakości wody przekracza wartości dopuszczalne jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

klasa IV (wody niezadowalającej jakości):

- a) wartości wskaźników jakości wody są podwyższone w wyniku naturalnych procesów lub słabego oddziaływania antropogenicznego,
- b) większość wskaźników jakości wody przekracza wartości dopuszczalne jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

klasa V (wody złej jakości):

- a) wartości wskaźników jakości wody potwierdzają oddziaływanie antropogeniczne,
- b) woda nie spełnia wymagań określonych dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Parametry jakościowe wód świadczą jak na razie o dość dużym wpływie lokalnych źródeł zanieczyszczenia na jakość tych wód. pomimo występowania niekorzystnej budowy geologicznej – utwory wodnolodowcowe na powierzchni i brak izolacji warstw nieprzepuszczalnych. Wody podziemne poziomu czwartorzędowego ze względu na płytkie występowanie i brak izolującej od góry warstwy utworów słabo przepuszczalnych bądź niewielką ich miąższość, są podatne na zanieczyszczenie. To samo dotyczy również poziomu trzeciorzędowego. Wody podziemne wieku jurajskiego stanowią główne źródło zaopatrzenia ludności w wodę do picia oraz działalności gospodarki. Ich jakość jest dobra i spełnia wymogi dla wody pitnej. Naturalna, duża zawartość żelaza i manganu powoduje, że wody wymagają uzdatnienia a niekiedy chlorowania.

Na terenie gminy znajdują się także punkty pomiarowe jakości wód podziemnych narażonych na bezpośrednie oddziaływanie zanieczyszczeń komunalnych. Zlokalizowano je w pobliżu składowiska odpadów komunalnych w Lebiedziewie (tab.11)

Tabela 11. Stan czystości wód podziemnych wokół składowiska odpadów komunalnych w Lebiedziewie

Lokalizacja	Głębokość do wody	Klasa jakości
Piezometr1	2,0	II
Piezometr2	1,3	III
Piezometr3	1,9	III
Piezometr4	1,5	III

Źródło: EKO-BUG Kobylany 2007

III.2. Powietrze atmosferyczne

Na terenie gminy źródłami emisji zanieczyszczeń powietrza są:

- paleniska domowe, (zanieczyszczenia: pył, dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla), ogrzewane oparciem o indywidualne piece zasilane węglem lub drewnem, olejem opałowym, gazem propan-butan,
- zakłady produkcyjne, obiekty szkolne i użyteczności publicznej korzystają ze źródeł ciepłych zasilanych olejem opałowym i odnawialną energią cieplną
- transport samochodowy oraz ciągniki rolnicze – uprawa roli (zanieczyszczenia: tlenki azotu, tlenek węgla, węglowodory, pył, śladowo związki ołowiu),

Według danych GUS emisja przemysłowych zanieczyszczeń wyniosła w 2005 roku 28 ton, a zanieczyszczeń gazowych (w tym dwutlenku węgla) 4 285 ton.

Z uwagi na brak na terenie gminy punktów monitoringu zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego ocenę stanu jego czystości przeprowadzono w oparciu o metodę szacunkową opracowaną przez Judę, Alberta i Judę-Resler. Stężenie średnioroczne SO₂ obliczone wynosi na terenie gminy 8,5 mg/m³ (wartość dopuszczalna 20 mg/m³), zaś stężenie średnioroczne NO₂ obliczone tą samą metodą wynosi 6,1 mg/m³ (wartość dopuszczalna 40 mg/m³).

Corocznie WIOŚ w Lublinie wykonuje ocenę jakości powietrza na terenie województwa lubelskiego ze względu na kryterium ochrony zdrowia i ochrony roślin. W roku 2006 na terenie gminy Terespol nie zostały przekroczone żadne z siedmiu ocenianych substancji zarówno jeżeli chodzi o ochronę zdrowia jak i ochronę roślin: pył zawieszony (PM10), benzen, dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, ołów, ozon i tlenek węgla. W związku z tym obszar ten został zakwalifikowany w obu przypadkach do klasy A (najwyższej) – nie przekraczający wartości dopuszczalnych.

III.3. Powierzchnia ziemi i gleby

Na terenie gminy znajdują się niewielkie udokumentowane złoża surowców skalnych, głównie kruszyw naturalnych. Eksploatacja jest prowadzona w dwóch obiektach. Ich charakterystykę przedstawiono w tabeli 12.

Tabela 12. Wykaz złóż surowców mineralnych zarejestrowanych w granicach gminy Terespol

Lokalizacja	Stan zagospodarowania	Zasoby geologiczne	
		bilansowe	przemysłowe
Lebiedziew	T	611	
Małaszewicze Małe I	T	563	
Małaszewicze Małe	nie eksploatowana	817	

T – złoża zagospodarowane – eksploatowane okresowo

Eksploatacja złóż powinna być związana z rekultywacją wyrobisk poeksploatacyjnych.

Jednym z większych obiektów związanych z przekształceniem powierzchni ziemi jest składowisko odpadów komunalnych dla gminy Terespol w miejscowości Lebiedziew eksploatowane przez firmę „EKO-BUG” Kobyłany. Obiekt ten ma powierzchnię 2,40 ha, z czego samego składowiska 1,29 ha. Pojemność całkowita 67043,62 m³, pojemność zapełniona 45235,38 m³, a pozostała do zapełnienia 21808,23 m³ roku 2006 na składowisku deponowano 1 036,5 Mg odpadów, a łącznie składowano 11761,2 Mg. Stopień nagromadzenia wyniósł 67%.

III.3.1. Gleby

Ochrona gleb na terenie gminy ma szczególne znaczenie z uwagi na jej rolniczy charakter. Działalność rolnicza wpływa na zmianę właściwości gleby poprzez stosowanie środków ochrony roślin, nawozów mineralnych i organicznych, zabiegi uprawowe. Zagrożeniem dla gleby jest także wyczerpywanie jej zasobów mineralnych wynikające z gospodarki człowieka. Może to prowadzić do chemicznej degradacji gleby poprzez wprowadzanie do gleby związków pochodzenia zewnętrznego, ale także na odprowadzaniu naturalnych składników w niej występujących. Przejawem tego procesu jest m.in. silne zakwaszenie połączone z wyjałowieniem i ujawnieniem działania substancji toksycznych (metale ciężkie, glin). Zagroża im chemizacja rolnictwa, przemysł, rozwój sieci dróg, dzikie wysypiska śmieci i składowisko odpadów, eksploatacja kopalni, przejmowanie gruntów dla potrzeb budownictwa, przemysłu i usług. Gleby gruntów ornych klas I-III oraz gleby organiczne klas V-VI podlegają szczególnej ochronie i mogą być przeznaczone na cele nierolnicze po uzyskaniu zgody właściwego organu – Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi lub Wojewody.

Metale ciężkie dostają się do gleby w wyniku działalności człowieka. Głównym źródłem zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi są przemysłowe emisje pyłów i gazów. Nadmierna akumulacja metali ciężkich w warstwie powierzchniowej gleb stanowi jedną z podstawowych przyczyn degradacji chemicznej właściwości gleb oraz zanieczyszczenia wód gruntowo-glebowych i powierzchniowych.

Na terenie gminy nie były badane gleby w ramach państwowej sieci monitoringu. W latach 1995 i 2000 Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach przeprowadził ocenę gleb w Polsce. W gminie Terespol oceniane zostały parametry jakościowe i stopień zanieczyszczenia gleby w Polatyczach (tab.13).

Tabela 13. Zanieczyszczenie gleby w miejscowości Polatycze (gm. Terespol) metalami ciężkimi, WWA i S-SO₄ (IUNG 2002)

Zanieczyszczenie	1995		2000	
	mg/kg gleby	stopień zaniecz.	mg/kg gleby	stopień zaniecz.
Cd - kadm	0,32	1	0,25	0
Cu - miedź	4,8	0	3,7	0
Ni - nikiel	2,8	0	2,4	0
Pb - ołów	12,7	0	10,5	0
Zn - cynk	24,5	0	21,5	0
WWA*	759	2	458	1
S-SO ₄ **	0,63	1	0,50	1

* wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne, ** siarka siarczanowa

Ocenę jakości gleb przeprowadza się na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie standardów jakości gleb oraz standardów jakości ziemi (Dz. U. Nr 165, poz. 1369). Glebę uznaje się za zanieczyszczoną gdy co najmniej jedna z substancji przekracza wartość dopuszczalną, poza przypadkami w których przekroczenie to wynika z naturalnej zawartości substancji w środowisku (tab.14). Na podstawie uzyskanych wyników należy stwierdzić, że badana gleba jest glebą nie zanieczyszczoną.

Tabela 14. Wartości dopuszczalne stężeń w glebie lub ziemi (mg/kg suchej masy) dla grupy B – grunty zaliczane do użytków rolnych (głębokość 0-30 cm)

Zanieczyszczenie	Wartość dopuszczalna
Chrom	150
Cynk	300
Kadm	4
Miedź	150
Nikiel	100
ołów	100

Pomimo istnienia uregulowań prawnych zastosowanie znalazły niżej podane zalecenia rolniczego wykorzystania gleb w różnym stopniu zanieczyszczonych metalami ciężkimi”. Zalecane użytkowanie gleb zanieczyszczonych metalami ciężkimi (na podstawie „Monitoringu chemizmu gleb ornych Polski, 2002):

- 0 – Gleby niezanieczyszczone. Gleby te mogą być wykorzystane pod uprawę wszystkich roślin ogrodowych i rolniczych, szczególnie roślin przeznaczonych do konsumpcji dla dzieci i niemowląt,
- 1 – Gleby o podwyższonej zawartości metali. Na glebach tych mogą być uprawiane wszystkie rośliny uprawy polowej z ograniczeniem warzyw przeznaczonych na przetwory i do bezpośredniej konsumpcji dla dzieci,
- 2 – Gleby słabo zanieczyszczone. Rośliny uprawiane na tych glebach mogą być chemicznie zanieczyszczone. Z uprawy na tych glebach należy wykluczyć niektóre warzywa, takie jak: kalafior, szpinak, sałatę. Dozwolona jest natomiast uprawa zbóż, roślin okopowych i pastewnych oraz użytkowanie kośne i pastwiskowe,
- 3 – Gleby średnio zanieczyszczone. Rośliny uprawiane na tych glebach są narażone na skażenie metalami ciężkimi. Zaleca się tu uprawę roślin zbożowych, okopowych i pastewnych, kontrolując okresowo zawartość metali w konsumpcyjnych i paszowych częściach roślin. Na glebach tych zalecana jest również uprawa roślin przemysłowych oraz roślin dla produkcji materiału roślinnego,
- 4 – Gleby silnie zanieczyszczone. Gleby te, a szczególnie lekkie, powinny być wyłączone z produkcji rolniczej. Na lepszych odmianach gleb (cięższych) zaleca się uprawiać rośliny przemysłowe (konopie, len), wiklinę, zboża i trawy (materiał siewny), ziemniaki i zboża z przeznaczeniem na produkcję spirytusu, rzepak na olej techniczny, sadzonki drzew i krzewów. Wykorzystać na użytki zielone należy ograniczyć,
- 5 – Gleby bardzo silnie zanieczyszczone. Gleby te powinny być całkowicie wyłączone z produkcji rolniczej i zalesione ze względu na przenoszenie zanieczyszczeń z pyłami glebowymi. Jedynie najlepsze odmiany tych gleb można przeznaczyć pod uprawę roślin przemysłowych, podobnie jak gleb o IV stopniu zanieczyszczenia.

III.3.2. Erozja

Erozja wodna gleb zależy w znacznym stopniu od rzeźby terenu oraz rodzaju skały macierzystej. Występuje, gdy spadki terenu przekraczają 10 %, a skałę macierzystą stanowią utwory pylaste lub piaszczyste. Na terenie gminy erozja wodna występuje jedynie w pobliżu miejscowości Neple i jest związana z rozmywaniem wysokiego brzegu rzeki Bug.

III.4. Hałas

Hałas stanowi jedno ze źródeł zanieczyszczenia środowiska, wzrastające w ostatnich latach w związku z rozwojem komunikacji, uprzemysłowieniem i postępującą urbanizacją. Odczuwany jest przez ich mieszkańców jako jeden z najbardziej uciążliwych czynników

wpływających ujemnie na środowisko i samopoczucie. Hałasem nazywa się każdy dźwięk, który w danych warunkach jest określony jako szkodliwy, uciążliwy lub przeszkadzający, niezależnie od jego parametrów fizycznych. Odczucie hałasu jest więc bardzo subiektywne i zależy od wrażliwości słuchowej poszczególnych jednostek. Zespół zjawisk akustycznych zachodzących w środowisku, określony za pomocą parametrów akustycznych czasu i przestrzeni nazywa się umownie klimatem akustycznym środowiska zewnętrznego. Uciążliwość hałasu dla organizmu zależy od natężenia dźwięku, jego częstotliwości i czasu trwania. Dopuszczalne normy poziomu hałasu w środowisku określone są rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. Nr 120, poz. 826) (tab. 15). W Państwowym Zakładzie Higieny opracowano także subiektywną skalę uciążliwości hałasów komunikacyjnych, którą przedstawia tabela 16.

Wyróżnia się trzy główne rodzaje hałasu, według źródła powstawania:

- hałas komunikacyjny pochodzący od środków transportu drogowego, kolejowego i lotniczego,
- hałas przemysłowy powodowany przez urządzenia i maszyny w obiektach przemysłowych i usługowych,
- hałas komunalny występujący w budynkach mieszkalnych, szczególnie wielorodzinnych i w obiektach użyteczności publicznej.

Tabela 15. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami LAeq D i LAeq N, które to wskaźniki mają zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby

Lp	Przeznaczenie terenu	Dopuszczalny poziom hałasu wyrażony równoważnym poziomem dźwięku A w dB			
		drogi lub linie kolejowe		instalacje i pozostałe obiekty i grupy źródeł hałasu	
		pora dnia - przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom LAeq D	pora nocy - przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom LAeq N	pora dnia - przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym kolejno po sobie następującym godzinom dnia	pora nocy - przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godzinie nocy
1.	a. Strefa ochronna „A” uzdrowiska b. Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
2.	a. Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b. Tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży c. Tereny domów opieki społecznej d. Tereny szpitali w miastach	55	50	50	40

3.	a. Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b. Tereny zabudowy zagrodowej c. Tereny rekreacyjno – wypoczynkowe d. Tereny mieszkaniowo - usługowe	60	50	55	45
4.	a. Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców	65	55	55	45

Tabela 16. Skala subiektywnych ocen uciążliwości hałasu komunikacyjnego w miastach według Państwowego Zakładu Higieny

Opis warunków	L_{Aeq} , dB	
	pora dzienna	pora nocna
Pełny komfort akustyczny	<50	<40
Przeciętne warunki akustyczne	50 - 60	40 - 50
Przeciętne zagrożenie hałasem	60 - 70	50 - 60
Wysokie zagrożenie	>70	>60

Głównym źródłem hałasu na terenie gminy jest hałas komunikacyjny pochodzący od drogi krajowej nr 2 Warszawa – Moskwa (tab.17). Punkty pomiarowe hałasu drogowego były lokalizowane na odcinkach dróg poza terenem gminy na obszarze miasta Terespol i gminy Zalesie.. Charakteryzują one hałas na całym odcinku drogi, także na obszarze gminy Terespol.

Poziom hałasu przy zabudowie mieszkalnej w ostatnich latach (2004-2006) nieznacznie spadł z 66,2 dB do 65,2 dB i przekracza wartości dopuszczalne w zależności od kategorii przeznaczenia terenu o co najmniej 5 dB w porze dziennej. Przyjmując subiektywne kryteria oceny hałas występujący w pobliżu zabudowy mieszkalnej w pobliżu odcinka drogi nr 2 można zaliczyć do przeciętnego zagrożenia hałasem.

Tabela 17. Wartości hałasu drogowego przy drodze krajowej nr 2 (Wólka Dobryńska) latach 2004-2006 na terenie gminy Terespol (odcinek 4 km)

Lata	Poziom hałasu drogowego A w porze dziennej (dB) przy jezdni	Poziom hałasu drogowego A w porze dziennej (dB) w linii zabudowy	Natężenie ruchu pojazdów [poj./h]	% pojazdów ciężkich
2006	brak danych	65,5	377	23,7
2005	70,7	66,2	381	14,5
2004	71,3	66,2	377	24,6

Źródło: WIOŚ Lublin, 2005-2007 *punkt pomiarowy poza terenem gminy charakteryzuje odcinek drogi na obszarze gminy Terespol

Zmienność hałasu komunikacyjnego na odcinku drogi nr 2 między skrzyżowaniem z drogą nr 68 a granicą państwa została przedstawiona w tabeli 18. Nie przekracza on wartości dopuszczalnych, a zabudowa mieszkalna znajduje się w obszarze przeciętnych warunków akustycznych. W ostatnich latach obserwuje się niewielki spadek poziomu hałasu.

Tabela 18. Wartości hałasu drogowego przy drodze krajowej nr 2 (Terespol, ul. Łąkowa) w latach 2004-2006 na terenie gminy Terespol (odcinek 3 km)

Lata	Poziom hałasu drogowego A w porze dziennej (dB) przy jezdni	Poziom hałasu drogowego A w porze dziennej (dB) w linii zabudowy	Natężenie ruchu pojazdów [poj./h]	% pojazdów ciężkich
2006		54,5	160	9,61
2005	67,9	54,8	146	6,4
2004	67,1	55,8	147	6,3

Źródło: WIOŚ Lublin, 2005-2007 *punkt pomiarowy poza terenem gminy charakteryzuje odcinek drogi na obszarze gminy Terespol

Odcinek drogi nr 68, od skrzyżowania z drogą nr 2 do granicy państwa jest wykorzystywany głównie przez samochody ciężarowe (TIR) jadące w ruchu tranzytowym, stąd bardzo wysoki udział powyżej 50% w strukturze pojazdów. Wartości hałasu dla tego odcinka drogi przedstawiono w tabeli 12. Poziom hałasu drogowego A w porze dziennej (dB) w linii zabudowy przekracza wartości dopuszczalne o około 2 dB. Podobnie jak dla drogi nr 2 obserwuje się niewielki spadek (o około 1 dB) poziomu hałasu na przestrzeni 2004-2006.

Tabela 19. Wartości hałasu drogowego przy drodze nr 68 (Dobryń Duży) w latach 2004-2006 na terenie gminy Terespol (odcinek 4 km)

Lata	Poziom hałasu drogowego A w porze dziennej (dB) przy jezdni	Poziom hałasu drogowego A w porze dziennej (dB) w linii zabudowy	Natężenie ruchu pojazdów [poj./h]	% pojazdów ciężkich
2006		56,6	100	70,99
2005	68,2	55,8	85	69,8
2004	68,0	57,8	78	57,8

Źródło: WIOŚ Lublin, 2005-2007 *punkt pomiarowy poza terenem gminy charakteryzuje odcinek drogi na obszarze gminy Terespol

Brak danych w odniesieniu do oddziaływania hałasu kolejowego, a szczególnie linii kolejowej Warszawa – Moskwa, a także terminali przeładunkowych.

III.5. Promieniowanie niejonizujące

Ryzyko związane z narażeniem na oddziaływanie pola elektromagnetycznego, występuje głównie podczas eksploatacji źródeł (urządzeń) wytwarzających energię elektromagnetyczną. Promieniowanie niejonizujące może występować wszędzie, w domu, w pracy, a nawet w miejscu wypoczynku. Według ustawy Prawo Ochrony Środowiska z 2001 roku elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące stanowi uciążliwość dla środowiska. Na terenach zabudowy mieszkaniowej, a także na obszarach, na których znajdują się szpitale, przedszkola, żłobki, internaty oraz szkoły, wartość graniczna natężenia składowej elektrycznej elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego o częstotliwości 50 Hz, ustalona rozporządzeniem wynosi 1kV/m, natomiast składowa magnetyczna nie powinna przekroczyć poziomu 80 A/m.

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady ochrony środowiska przed polami elektromagnetycznymi jest ustawa Prawo ochrony środowiska oraz rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól

elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania tych pomiarów (Dz. U. Nr 192, poz. 1883), w którym określono dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych w środowisku, zróżnicowane dla terenów pod zabudowę oraz miejsc dostępnych dla ludności.

Na terenie gminy Terespol źródłami promieniowania niejonizującego są stacje bazowe telefonii komórkowej w Małaszewiczach Małych, Koroszczynie i Bohukałach.

W oparciu o stacje elektroenergetyczne zasilane z Krajowego Systemu Elektroenergetycznego, na obszarze gminy pracuje sieć wysokiego napięcia WN - 110 kV, sieć średniego napięcia SN-15kV oraz sieć niskiego napięcia. Łączna długość sieci średniego napięcia na terenie gminy wynosi 101,287 km, a długość linii niskiego napięcia 148,29 km.

Strefy ochronne wynikające z oddziaływania pola magnetycznego na ludzi i środowisko występują tylko przy liniach najwyższego napięcia /NN/ i liniach wysokiego napięcia /WN/ i nie dotyczą linii średniego i niskiego napięcia, które występują na terenie gminy. Jednak ze względów bezpieczeństwa należy zachować wymagane PN – 75/E – 05100 odległości zabudowy od skrajnego przewodu linii. Przytoczona wyżej norma dotyczy także gospodarki leśnej.

III.6. Obiekty stwarzające potencjalne zagrożenia środowisko i ryzyko awarii

Według art. 244 ustawy Prawo ochrony środowiska (2001) „Prowadzący zakład stwarzający zagrożenie wystąpienia awarii, dokonujący przewozu substancji niebezpiecznych oraz organy administracji są obowiązani do ochrony środowiska przed awariami”. Termin **„poważna awaria”** oznacza zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem. Pojęcie **„poważnej awarii przemysłowej”** dotyczy poważnej awarii w zakładzie.

Potencjalne zagrożenia środowiska i zdrowia ludzkiego mogą dotyczyć skażeń toksycznymi środkami przemysłowymi emitowanymi do atmosfery, wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleby w wyniku:

- wystąpienia awarii urządzeń, instalacji przemysłowych i zbiorników w zakładach produkujących, wykorzystujących w procesie produkcji lub magazynujących te środki,
- wypadków w czasie transportu tych środków drogami kolejowymi i samochodowymi;
- pożarów powstałych w wyniku zapłonu lub wybuchu przemysłowych substancji chemicznych, awarii sieci przemysłowych, maszyn i urządzeń, zaprószenia ognia lub podpalenia.

Potencjalne zagrożenie pożarowe i wybuchowe na terenie Gminy Terespol stanowią zbiorniki paliw płynnych, substancji łatwopalnych (gaz propan-butan), a także transport paliw płynnych i substancji łatwopalnych. Ropa naftowa i jej pochodne produkty całkowicie niszczą strukturę koloidalną gleby, zupełnie zaburzają pierwotne właściwości fizyczne gleby (zwięzłość, plastyczność, lepkość) i jej wtórne właściwości fizyczne (właściwości wodne, powietrzne i cieplne); niszczą zdolności sorpcyjne gleby, uniemożliwiając życie biologiczne środowiska glebowego. W zależności od własności fizycznych podłoża, zanieczyszczenie płynie po powierzchni lub infiltruje przez strefę aeracji do warstwy wodonośnej, w efekcie część produktu zostaje zaabsorbowana na materiale skalnym, reszta dociera do zwierciadła wody gruntowej. Każdy niekontrolowany wyciek produktów naftowych jest istotną ingerencją w środowisko gruntowo-wodne. Generalnie węglowodory hamują wymianę gazową, ograniczają dostęp światła, zmniejszają stężenie rozpuszczonego tlenu, degradują wody gruntowe i powierzchniowe, zanieczyszczają grunty, wykazują działanie toksyczne,

mutagenne i kancerogenne na wszystkie organizmy. Parujące węglowodory wydostające się w czasie przeładunku paliwa z cysterny do zbiorników magazynowych mogą być źródłem zanieczyszczeń atmosfery, mogą być też przyczyną pożaru (wskazane jest napełnianie cystern w 80 %).

Obiektami stwarzającymi największe potencjalne zagrożenie dla środowiska (prawdopodobieństwo wystąpienia poważnej awarii) na terenie Gminy Terespol są:

1) Port Przeładunkowy PKP Małaszewicze - stanowi jedno z głównych ogniw wymiany międzynarodowej w komunikacji kolejowej. W porcie następuje przeładunek towarów z wagonów o szerokim rozstawie osi do wagonów europejskich, jak również na samochody ciężarowe. W ciągu doby można tam przeładować 24 tys. ton towarów.

2) Teren Wolnego Obszaru Celnego (WOC) – działają tam Zakłady Mięsne „Dolina Łąk” (obecnie w upadłości), terminal przeładunkowy gazu firmy „Gaspol”, terminal przeładunkowy samochodów osobowych firmy „Adampol”, a także baza magazynowa międzynarodowej spedycji „Agroland Cargo”.

3) Operator Logistyczny Paliw Płynnych – Baza Paliw Nr 22 w Małaszewiczach - najważniejszy pod względem operacyjnym i jakościowym obiekt Spółki we wschodniej części kraju. Przeładowuje się tam paliwa z cystern kolejowych szerokotorowych do cystern standardowych europejskich. Ponadto w BP nr 22 magazynuje się paliwa w specjalnych zbiornikach, przepompowuje paliwa do autocystern, magazynuje się konfekcjonowane produkty naftowe oraz oleje silnikowe, wykonuje się deprekację oleju napędowego (sporządzanie mieszanek niskokrzepnących oleju napędowego w okresie zimowym).

4) Liniowe źródła zagrożeń: transport towarów i surowców linią kolejową oraz drogami samochodowymi w kierunku i od strony granicy państwowej.

IV. Dotychczasowa realizacja zadań z zakresu ochrony środowiska w gminie Terespol

IV.1. Ochrona przyrody i krajobrazu

Zgodnie z dotychczasowymi ustaleniami formalnymi oraz „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Terespol”, na omawianym obszarze wydzielono szereg form prawnej ochrony przyrody (ryc.7).

IV.1.1. Rezerваты przyrody

Rezerwat "Szwajcaria Podlaska", utworzono w 1986 r. Obejmuje teren położony w przełomowym odcinku Bugu. Powierzchnia obiektu wynosi 24,00 ha, a utworzono go w celu ochrony zróżnicowanych biocenoz, z dużym bogactwem flory i fauny. Stwierdzono tu 162 gatunki roślin naczyniowych, w tym chronione i rzadkie: wawrzynek wilczełyko, lilia złotogłów, turówka leśna. Wśród fauny występują m.in. płazy bezogoniaste, gady - żmija zygzakowata, ptaki (lęgowe) - dudek, brzegówka, ssaki (bóbr).

Rezerwat "Czapli Stóg" o powierzchni 4,82 ha utworzono w 1984 r. w celu ochrony zachowawczej terenu lęgowego dużej populacji czapli siwej (*Ardea cinerea*). Rezerwat tworzy cenny środowiskowo biotop: wysoczyzna morenowa w strefie przykrawędziowej pradoliny Bugu. Strefa krawędziowa poprzecinana wąwozami i innymi nieregularnymi rozcięciami erozyjnymi. Dominującym zbiorowiskiem leśnym jest grąd, którego warstwę najwyższą tworzy stary drzewostan sosnowy.

IV.1.2. Park Krajobrazowy "Podlaski Przełom Bugu"

Park Krajobrazowy "Podlaski Przełom Bugu" z otuliną utworzono w 1994 r. Ma on powierzchnię 3683 ha co stanowi 26% obszaru gminy. W jego granicach znalazły się tereny o najwyższych wartościach przyrodniczych, krajobrazowych (z przełomowym odcinkiem doliny Bugu) i kulturowych. Na odcinku przełomowym dolina jest wąska, niekiedy zupełnie bez terasy zalewowej, ze stromymi zboczami. W odcinku przedprzełomowym dolina jest szeroka, dobrze wykształcona. Obydwa typy doliny zachowały wiele naturalnych elementów "dzikiej", niżowej rzeki. Jest to wartość w skali europejskiej, co podkreślają występujące strefowo układy zbiorowisk roślinnych. Osobliwą cechą naturalnej doliny są starorzecza, z bogatą mozaiką zbiorowisk: wodnych, szuwarowych i torfowiskowych. Występuje tu wiele chronionych i rzadkich gatunków roślin.

Obserwuje się również rzadkie, zagrożone i zarazem typowe dla dolin rzecznych gatunki ptaków: rybitwę białoskrzydłą, rybitwę czarną, brodziec krwawodziobego, brodziec piskliwego, bekasa kszycy i inne.

Na terenie parku proponuje się utworzyć rezerwat przyrody "Burzny Most" i kilka użytków ekologicznych.

IV.1.3. Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu

Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu – to fragment chronionego terenu, który w gminie Terespol stanowi 26 % ogólnej powierzchni czyli 3.694 ha. Najcenniejszy pod względem przyrodniczym i krajobrazowym jest fragment doliny Bugu między Kukurykami a Łobaczewem Małym, gdzie zachował się szeroki nieobwałowany odcinek doliny, z czytelnymi terasami rzeczными, licznymi starorzeczami, zakolami pozbawionymi wody i naturalnymi korytami. Duża różnorodność biologiczna. W "Inwentaryzacji przyrodniczej gminy Terespol" proponuje się powiększenie NOChK na obszar całej gminy (co jest

postulatem za daleko idącym – wierzchowina nie spełnia warunków obszaru chronionego krajobrazu). Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu proponuje się włączyć w Europejski Korytarz Ekologiczny w ramach koncepcji paneuropejskiej sieci ekologicznej ECONET (European Ecological Network).

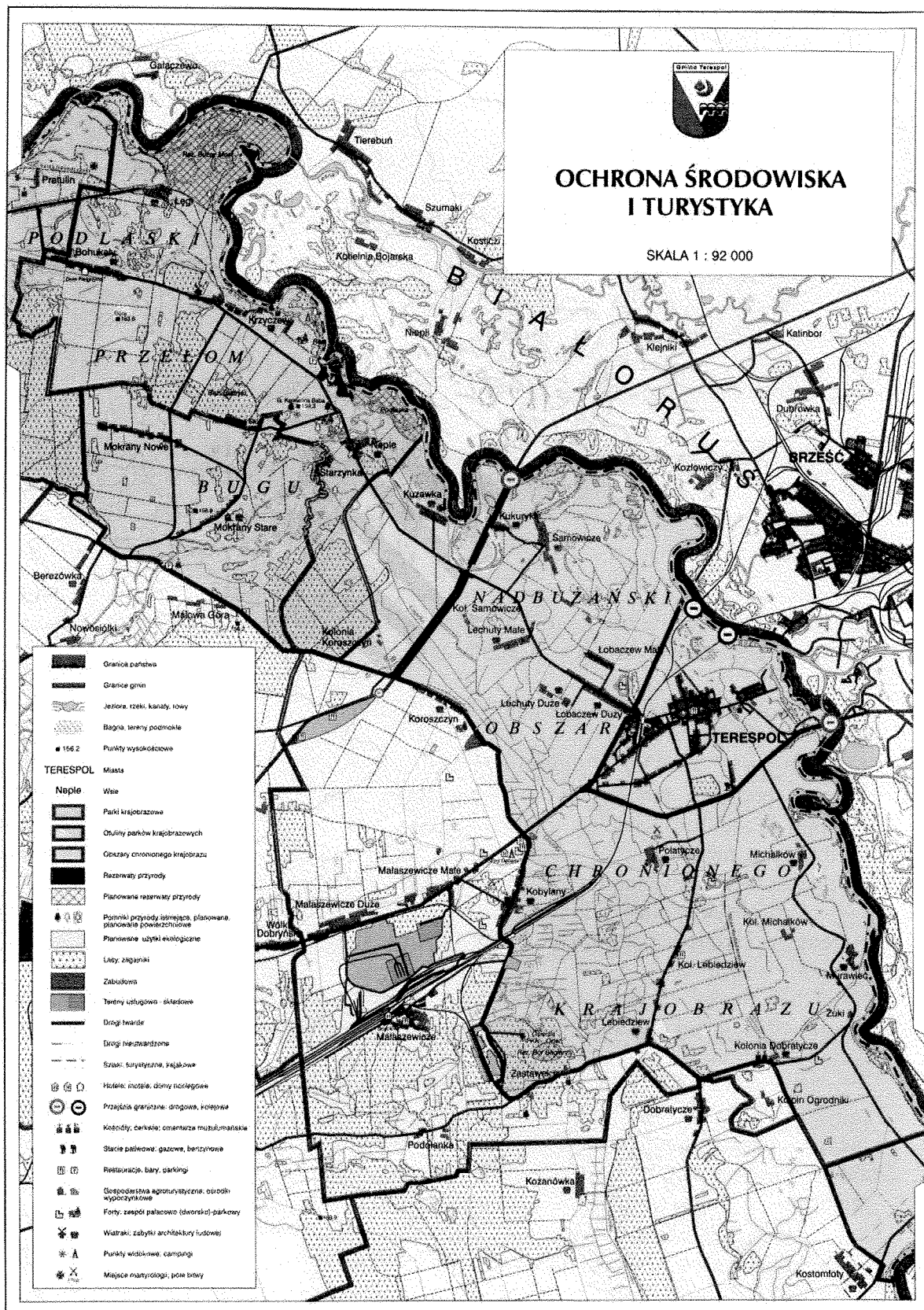
IV.1.4. Pomniki przyrody

Pomniki przyrody przedstawiono w tab. 21. Wśród istniejących 1 pomnik przyrody nieożywionej (głaz narzutowy Kamienna Baba), a pozostałe to drzewa pomnikowe (lipy, jałowce, dęby, klon i topola). Projektowane: 3 powierzchniowe płaty roślinności, 9 pojedynczych drzew lub grupy drzew.

Tabela 21. Istniejące pomniki przyrody na terenie gminy Terespol

Miejscowość	Obiekt/Gatunek	Charakterystyka
Neple	Lipa drobnolistna (Tilia cordata)	8 pniowa o obwodach 140/200 , wysokość 26m, rok ustanowienia 1998, rosnąca w pobliżu „Biwaku” na terenie zabytkowego parku w Neplach.
	Topola biała (populusalba)	o obwodzie 495cm, wysokość 26m, rok ustanowienia 1994, rosnąca w m. Neple przy drodze woj. Terespol-Janów Podl.
	Głaz narzutowy w postaci kamiennego krzyża.	Obwód 90-85cm, wysokość 1,36m, rok ustanowienia 1984 Kamień czerwony drobnoziarnisty w kształcie krzyża, posiada lokalną nazwę „Kamienna Baba”- lokalizacja na wzniesieniu przy wieży widokowej w Neplach
	Dąb szypułkowy	Sztuk -3, obwód 420, 443 i 460cm wysokość 22m, rok ustanowienia 1998, Rosnące przy drodze powiatowej z Mokran (park),
	Dąb szypułkowy	Sztuk – 2, obwód 370 i 405 cm wysokość 23 i 24m, rok ustanowienia 2000, Rosnące w parku w Neplach.
Krzyczew	Klon zwyczajny (Acer platanoides)	obwód 300cm, wysokość 21m, rok ustanowienia 1998, rosnący przy zabytkowym kościele w Krzyczewie.
	Lipa drobnolistna (Tilia cordata)	Szt. 4 o obwodach 240-430cm, wysokość 27-28m, rok ustanowienia 1984, rosnące na skarpie nadrzecznej w Krzyczewie.
Koroszczyn	Lipa drobnolistna	Sztuk 2, obwód 370 i 397cm, wysokość 22, 21m, rok ustanowienia 2000, Rosnące w parku w Koroszczynie.
Zastawek	Jałowiec pospolity (Juniperus communis)	w liczbie ponad 170 szt. , wysokość do 5m, rok ustanowienia 1990, Rosnący na powierzchni 4,32ha działki leśnej nr 400 w miejscowości Zastawek.

źródło: Dane gminy Terespol

Ryc.7. Walory przyrodnicze i turystyczne w gminie Terespol
źródło: Atlas Gminy Terespol

IV.1.5. Użytki ekologiczne

Obecnie w gminie brak użytków ekologicznych. W „Inwentaryzacji przyrodniczej gminy Terespol” (1996) proponuje się objąć ochroną 9 obiektów. Są to niewielkie obiekty – ok. 1 ha, których znaczenie polega na regulacji roli krążenia wody, występowaniu rzadkich i chronionych gatunków flory i fauny, ostoje dzikiej flory i fauny wodno-błotnej.

IV.1.6. Zbiorowiska rzadkie lub zagrożone wyginięciem

Zbiorowiska rzadkie lub zagrożone wyginięciem – 32 gatunki.

IV.1.7. Gatunki podlegające ochronie

Zbiorowiska rzadkie lub zagrożone wyginięciem: 18 całkowitej, 12 częściowej.

Bliższe dane dotyczące obiektów wymienionych wyżej zawarte są w opracowaniu "Powszechna inwentaryzacja gminy Terespol", Biuro Badań Biologicznych "Przyroda", Siedlce, 1996. Lokalizacja obiektów jest oznaczona na mapie nr 1 "Środowisko przyrodnicze" elaboratu studium.

Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów nie jest zdefiniowana obszarowo. Ochronie podlegają wszystkie rośliny, zwierzęta i grzyby będące na liście gatunków objętych ochroną niezależnie od miejsca występowania.

IV.2. Europejska Sieć Ekologiczna NATURA 2000

Program NATURA 2000 opiera się na dwóch dyrektywach Unii Europejskiej, które stanowią podstawę prawną ochrony europejskiej fauny i flory: Dyrektywa Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory, zwanej dyrektywą siedliskową, uchwaloną 21 maja 1992r., Dyrektywa Rady 79/409/EWG o ochronie dziko żyjących ptaków, zwanej dyrektywą ptasią, uchwaloną 2 kwietnia 1979r.

Europejska Sieć Ekologiczna NATURA 2000 ma być spójnym funkcjonalnie systemem obszarów ochrony na całym terytorium Wspólnoty Europejskiej. Tworzą ją dwie kategorie obszarów:

Specjalne Obszary Ochrony (SOO), wytypowane w oparciu o dyrektywę siedliskową,
Obszary Specjalnej Ochrony (OSO), wytypowane w oparciu o dyrektywę ptasią.

Granice SOO i OSO mogą być od siebie niezależne lub nakładać się na siebie, czego przykładem są obszary chronione NATURA 2000 w gminie Terespol. Wybór sposobu ochrony poszczególnych elementów sieci pozostawia się każdemu z państw. Powinien on zapewniać osiągnięcie celu, czyli zachowania przedmiotu ochrony we właściwym stanie.

Na obszarze gminy zlokalizowane są obszary NATURA 2000:

- PLB 060003 – ostoja ptasia „Dolina Środkowego Bugu”,
- PLB 140001 – ostoja ptasia „Dolina Dolnego Bugu”,
- PLH 140011 – ostoja siedliskowa „Ostoja Nadbużańska”,
- PLH 060053 – ostoja siedliskowa „Terespol Fort”

Dla obszarów NATURA 2000 nie zostały arbitralnie ustanowione zakazy. Natomiast zgodnie z art. 33 ustawy o ochronie przyrody w sposób generalny zabrania się podejmowania działań mogących w sposób istotny pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w sposób istotny wpłynąć negatywnie na gatunki, dla ochrony których został wyznaczony obszar NATURA 2000. Właściciele i zarządy gruntów

położonych w granicach obszaru mają prawo do dowolnego zarządzania swoimi gruntami i do zagospodarowania w wybrany przez siebie sposób własnych gruntów, jednak w granicach prawa, są oni związani między innymi z art. 33 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody. Do planowanych przedsięwzięć zakłada się podejście indywidualne, polegające na tym, że plan lub projekt przedsięwzięcia o potencjalnym bezpośrednim lub pośrednim wpływie na stan obszaru NATURA 2000 podlega ocenie dokonywanej na podstawie tytułu i działu VI ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. - Prawo ochrony środowiska, pod względem ewentualnych skutków planu lub przedsięwzięcia w odniesieniu do siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar NATURA 2000.

IV.3. Tereny chronione planistycznie o randze krajowej i międzynarodowej

Gmina Terespol z uwagi na nizinny charakter i minimalne deniwelacje oraz znaczne wylesienie posiada system korytarzy ekologicznych o różnej randze w postaci rzek i ich dolin (Bug, Krzna i Czapelka). Są to:

- Bug, korytarz ekologiczny o randze europejskiej,
- Krzna, Krajowy korytarz ekologiczny w sieci ECONET. W dolnym biegu rzeki proponowany do ochrony jako obszar chronionego krajobrazu,
- Czapelka, lokalny korytarz ekologiczny, mający duże znaczenie dla zagospodarowania turystycznego gminy i powiązań przyrodniczych w obrębie gminy.

Korytarze ekologiczne stanowią naturalne powiązania ekologiczne pomiędzy różnymi ekosystemami i są niezwykle ważne dla ekologicznej wymiany międzystrefowej. Zapewniają ciągłość przestrzenną struktur przyrodniczych. Dla prawidłowego funkcjonowania całej biosfery w gminie niezbędna jest ochrona korytarzy ekologicznych przed zainwestowaniem kubaturowym oraz ochrona przed zmianą warunków siedliskowych.

IV.2. Ochrona wód

W gminie Terespol znajdują się cztery ujęcia wód podziemnych: w Koroszczynie - komunalne i trzy ujęcia należące do zakładów przemysłowych: Dolina Łąk w Małaszewiczach Małych, PKP Małaszewicze, Baza Paliw Nr 22 w Małaszewiczach . W sąsiedztwie istniejących ujęć wód podziemnych wyznaczono strefy ochrony bezpośredniej. Strefy ochrony pośredniej nie zostały utworzone.

Na terenie gminy występują n/w studnie głębinowe:

Lp.	Miejscowość	Zarządzający	Ilość studni x głębokość
1	Koroszczyn	Eko-Bug Sp. z o.o. Kobylany	2 x 340m
2	Małaszewicze Małe (WOC)	Dolina Łąk Sp. z o.o. w upadłości	2 x 340m
3	Małaszewicze	PKP Małaszewicze	4 x 59,4m;70,5m;58,7m;36,75n
4	Zastawek	Baza Paliw nr 22 w Małaszewiczach	2 x 40m; 46m

IV.3. Lasy ochronne i zalesienia

Dotychczas 115 ha lasów uzyskało status lasów ochronnych, które należą do Nadleśnictwa Chotyłów i spełniają głównie funkcje wodochronne.

W roku 2006 zalesiono ogółem 4 ha w sektorze prywatnym (tab.22). Według Planu Zagospodarowania Województwa Lubelskiego z 2002 roku gmina Terespol wskazana jest jako obszar priorytetowy do zalesień. Prace zalesieniowe mają zapewnić ciągłość przestrzenną ekosystemów leśnych. W świetle Krajowego Programu Zwiększania Lesistości (2003) wartość wskaźnika preferencji zalesień, wynosząca 10,65 pkt klasyfikuje gminę na 178 miejscu w województwie (1987 miejscu w kraju). W powiecie bialskim wskazane do zalesień są głównie grunty niepaństwowe (5965 ha), zaś w obrębie gruntów państwowych, tylko 271 ha.

Zgodnie z Ogólnym Planem Zagospodarowania Przestrzennego najwięcej gruntów przeznaczonych do zalesienia występuje w dolinie Bugu w m. Łęgi, Krzyczew, Neple, Kuzawka, Samowicze, Łobaczew Mały i Murawiec-Żuki. Natomiast pozostały obszar to m. Bohukały, Łobaczew Duży, Kobylany, Małaszewicze Duże, Zastawek. Grunty te stanowią własność osób fizycznych oraz wspólnot gruntowych.

Tabela 22. Grunty nieleśne zalesiane i przeznaczone do zalesienia w gminie Terespol w roku 2006 (stan w dniu 31 XII 2006) w ha

Wyszczególnienie	Zalesienie gruntów nieleśnych		Przeznaczone do zalesiania	
	Publicznych	prywatnych	ogółem	w tym Lasy Państwowe
Województwo lubelskie	100	540	431	50
Powiat bialski	11	245	-	-
Gmina Terespol	-	4	-	-

źródło: Urząd Statystyczny Lublin, 2007

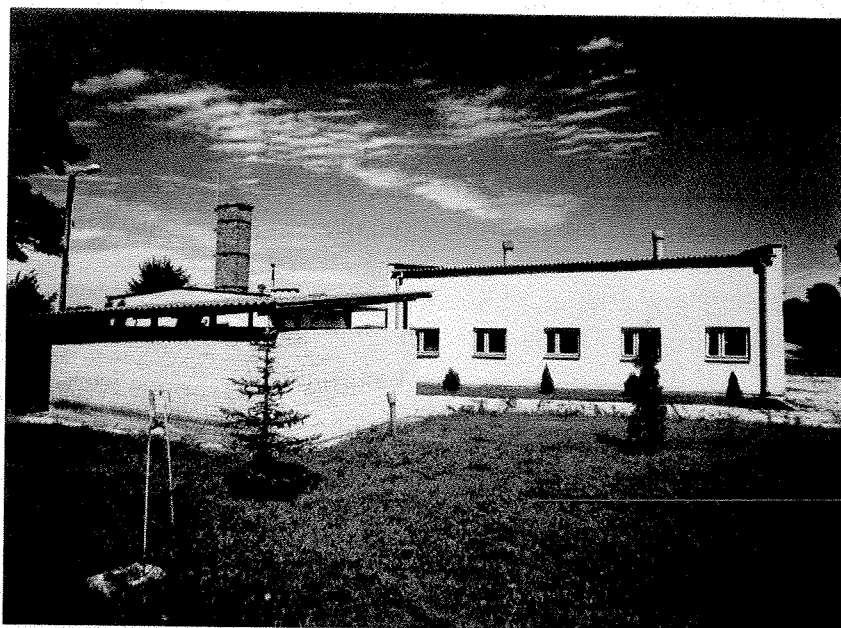
IV.4. Grunty podlegające ochronie

Na podstawie ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych z 1995 roku, ochronie podlegają użytki rolne klas I-IV oraz klas V-VI, które wytworzyły się na glebach pochodzenia organicznego, a także torfowiska, oczka wodne oraz grunty leśne. Ochronie ścisłej podlega 3,55 % powierzchni całkowitej użytków rolnych, gdzie występują najwartościowsze gleby klas II-III. Gleby IV klasy zajmują 37,07% pow. użytków rolnych i także podlegają rygorom ochronnym.

IV.5. Rozwój infrastruktury związanej z ochroną środowiska

IV.5.1. Wodociągi i kanalizacja

Gmina zaopatrywana jest w wodę z ujęcia wody jurajskiej w Koroszczynie. Na terenie ujęcia znajdują się dwie studnie głębinowe czerpiące wodę z głębokości 340 m. Wydajność źródła wynosi 3.120 m³ na dobę. Pozwolenie wodnoprawne dla tego ujęcia określa ilość czerpanej wody na 2172 m³/dobę. Ujęcie posiada zapas czystej wody w ilości 450m³ (9 zbiorników po 50m³ każdy). Ujęcie wody wyposażone jest w nowoczesny zestaw hydroforowy "MULTIHYDRO MD-6" z bardzo energooszczędnymi pompami firmy "Grundfoss" o wydajności 180 m³/h. Ujęcie wody jest w pełni zautomatyzowane i monitorowane. Jakość wody w pełni odpowiada normom UE. Ponadto w gminie funkcjonują cztery zakładowe ujęcia wody. Na terenie Gminy Terespol rozdzielcza sieć wodociągowa liczy 117,2 km przy jednoczesnym funkcjonowaniu 1590 przyłączy wodociągowych. Wodociąg zaopatruje w wodę gospodarstwa domowe z terenu gminy Terespol oraz 320 gospodarstwa z gmin sąsiednich (gminy Kodeń – m. Dobratycze, Kolanówka, Kopytów i Kol. Kopytów oraz gminy Zalesie – m. Wólka Dobryńska).

Fot.1. Ujęcie wody w Koroszczyne

Tabela 23. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna (stan w dniu 31 XII 2007)

Wyszczególnienie	Sieć w km		Połączenia		Zużycie wody	
	Wodociągowa rozdzielcza	kanalizacyjna	wodociągowe	kanalizacyjne	w dam^3	na 1 mieszkańca w m^3
województwo lubelskie	17940,6	3652,3	317729	81453	59044,5	27,1
Powiat bialski	1412,2	263,1	19726	5823	2407,2	21,2
Gmina Terespol	117,2	48,5	1590	667	110,0	21,9

źródło: Urząd Gminy, 2007

Zużycie wody z wodociągów u wszystkich odbiorców wyniosło ponad 110 dam^3 na dobę (tab.23). Na terenie Gminy Terespol 96,5% mieszkańców korzysta z sieci wodociągowej. Zużycie wody na jednego mieszkańca gminy rocznie było trochę wyższe niż średnia dla powiatu bialskiego i niższe niż średnia dla województwa lubelskiego.

Tabela 24. Rozwój sieci wodociągowej w gminie Terespol w okresie 1995-2006

Rozwój sieci wodociągowej w gminie Terespol w okresie 1995 – 2006 (km)											
1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
61,8	82,8	90,5	101,0	103,0	103,0	105,0	105,2	107,7	107,7	117,2	117,2

W okresie 1995-2006 nastąpił przyrost długości sieci wodociągowej o ponad 55 km (tab.24), szczególnie dynamicznie w latach 90-tych, jak i liczby podłączeń (tab.25).

Tabela 25. Podłączenia wodociągowe przeprowadzone do budynków mieszkalnych i zamieszkania zbiorowego w latach 1995-2006

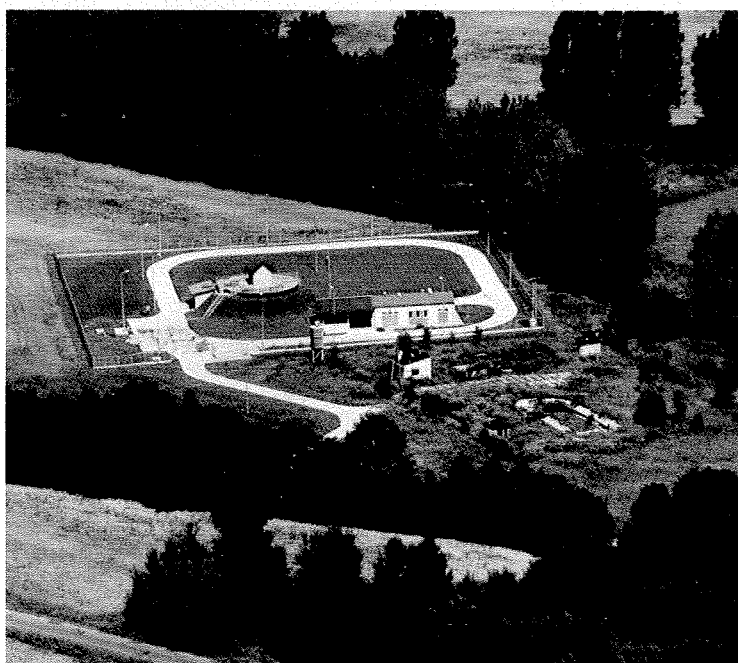
Rozwój sieci wodociągowej w gminie Terespol w okresie 1995 – 2006 (km)											
1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1020	1138	1183	1289	1403	1403	1474	1487	1515	1527	1570	1590

Na obszarze gminy znajduje się 4 oczyszczalnie ścieków w tym 1 komunalna (biologiczno-mechaniczna) oraz 3 zakładowe:

- centralna biologiczno mechaniczna oczyszczalnia ścieków w Koroszczyne o wydajności $20 \text{ m}^3/\text{h}$ (50 % wolnych mocy przerobowych),

- mechaniczno-biologiczna w Małaszewiczach o wydajności 16 m³/h (62% wolnych mocy przerobowych),
- zakładowa oczyszczalnia ścieków technologicznych „Dolina Łąk” o wydajności 28 m³/h (aktualnie nieczynna),
- oczyszczalnia OLPP - Bazy paliw nr 22 w Małaszewiczach o wydajności 4,3 m³/h (51% wolnych mocy przerobowych),
- 499 biologicznych przyzagrodowych oczyszczalni ścieków

Siecią kanalizacyjną w 2006 r. odprowadzono do oczyszczalni Koroszczyń łącznie 77,8 dm³ ścieków komunalnych. Oczyszczonych zostało 100% ścieków komunalnych, w tym wszystkie biologicznie. Wszystkie ścieki wymagające oczyszczenia odprowadzane do wód powierzchniowych lub do ziemi zostały oczyszczone biologicznie. W 2006 roku przez oczyszczalnię ścieków obsługiwanych było 1087 gospodarstw domowych z gminy Terespol (w blokach Koroszczyń 106 gosp. domowych, w Małaszewiczach 371, a w domach jednorodzinnych 610), co stanowiło 65% wszystkich gospodarstw gminy.

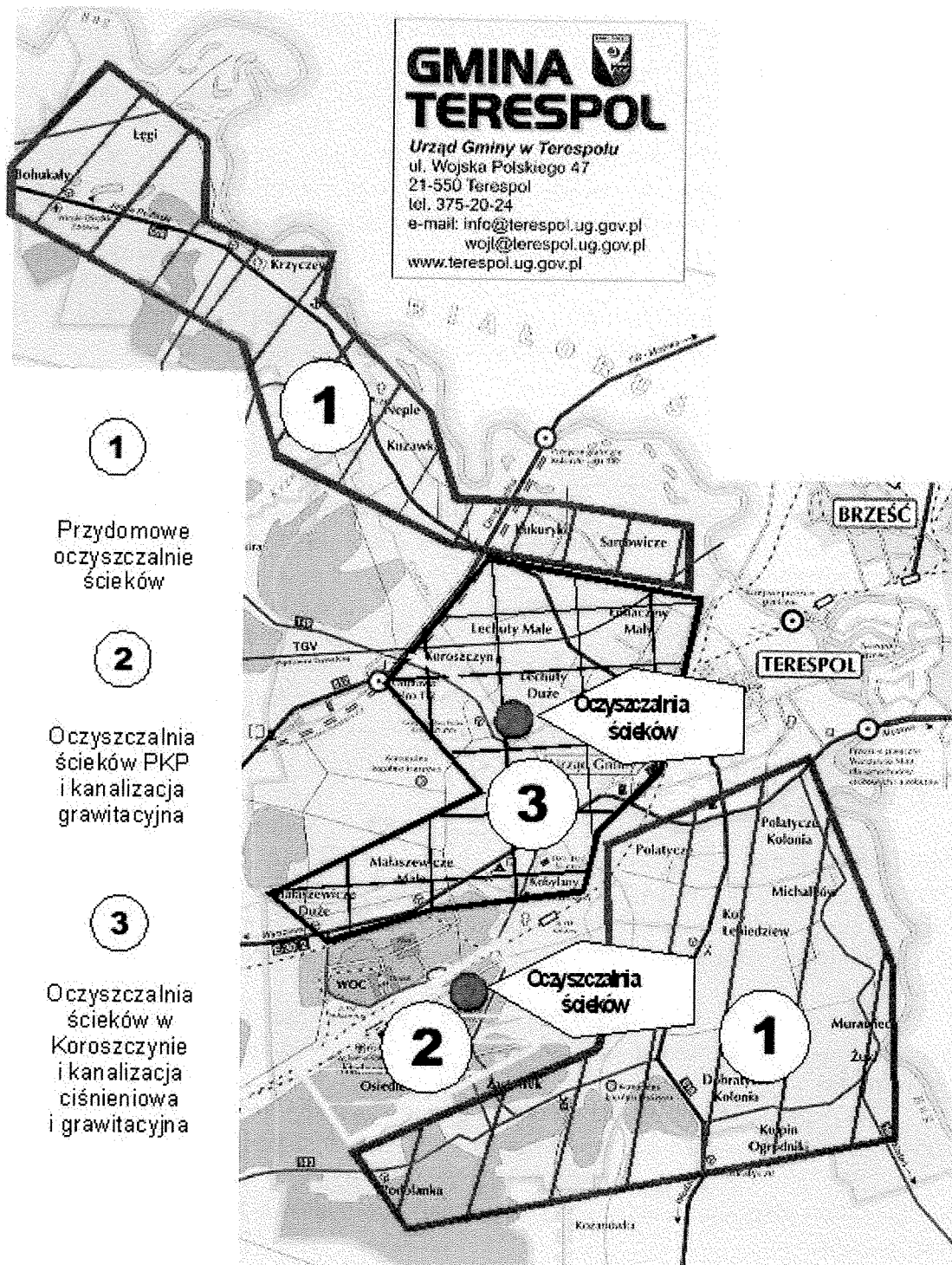

Fot.2. Oczyszczalnia ścieków w Koroszczyń

Tabela 26. Rozwój sieci kanalizacyjnej w gminie Terespol w okresie 1995-2006

Rozwój sieci kanalizacyjnej w gminie Terespol w okresie 1995 – 2006 (km)											
1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
0,7	1,1	3,9	3,9	16,4	24,9	39,5	41,7	43,8	43,8	48,5	48,5

Kanalizacja sanitarna (grawitacyjna i ciśnieniowa) w gminie liczy 48,5 km, odprowadza ścieki z 667 budynków (tab.26). Liczba gospodarstw domowych korzystających z sieci zbiorczej kanalizacji sanitarnej wynosi 1087, co stanowi 45% ogółu gospodarstw gminy. Do powyższego należy dodać 499 przydomowych biologicznych oczyszczalni ścieków, co daje 65% gospodarstw domowych mających rozwiązany problem gospodarki ściekowej.

Ryc.8. Schemat systemu oczyszczania ścieków w gminie Terespol

Na terenie gminy jest obecnie zarówno sieć kanalizacji ciśnieniowej jak i grawitacyjnej (ryc.8). W kanalizację ciśnieniową wyposażone są Lechuty Duże, Łobaczew Mały, Łobaczew Duży oraz Małaszewicze Duże, Małaszewicze Małe i Kobyłany. Kanalizację ciśnieniową charakteryzuje fakt, że każdy budynek wyposażony jest w indywidualną małą przepompownię ścieków, co znacznie zmniejszyło koszty budowy zbiorczych przepompowni. Każda taka indywidualna przepompownia zużywa bardzo mało energii elektrycznej. Miejscowości Małaszewicze i Koroszczyn wyposażone są w kanalizację grawitacyjną.

Problem oczyszczania ścieków na terenie gminy Terespol rozwiązują również oczyszczalnie zagrodowe. Zapewniają one oczyszczanie ścieków socjalno-bytowych, odprowadzanych z domów jednorodzinnych, na terenach nieuzbrojonych. Działają w oparciu o procesy beztlenowej fermentacji zachodzące w osadniku gnilnym wykonanym z polietylenu. Na terenie gminy rozprowadzono kilka typów zagrodowych oczyszczalni. Typ Newexpol zainstalowano we wsiach: Kuzawka, Neple, Lechuty Małe, Lebieziew, typ Sotlarentz we wsiach: Podolanka, Zastawek, Bohukały, Łęgi, Samowicze, Kukuryki. Typ Sebico zamontowano tylko we wsi Kobylany. Pierwsze 24 zagrodowe oczyszczalnie biologiczne zainstalowano w 1996 we wsi Kuzawka. Obecnie w gminie jest 499 sztuk. Osad mineralny z osadnika gnilnego takiej oczyszczalni wymaga usuwania raz na ok. 3 lata i jest odwadniany na stacji odwadniania osadów w ciągu technologicznym oczyszczalni gminnej w Koroszczynie.

Oczyszczalnia w Koroszczynie została wybudowana na potrzeby Terminala Samochodowego. Obecnie oczyszczalnia przyjmuje ścieki z terenów o zwartej zabudowie w pobliżu wsi Koroszczyn oraz może przyjąć ścieki z miejscowości gminy Zalesie i część ścieków z miasta Terespol. Oczyszcza się tutaj ścieki zarówno dowożone beczkowitzem jak i pochodzące z kanalizacji przewodowej. Oczyszczalnia jest nowoczesna i w dużym stopniu zautomatyzowana.

Na terenie gminy funkcjonują również zakładowe oczyszczalnie ścieków. Oczyszczalnia w Zakładach Mięsnych "Dolina Łąk" jest typu mechaniczno-biologicznego z osadem czynnym, przystosowana do usuwania związków biogenych. W znacznym stopniu są tu usuwane związki organiczne oraz biogenne (azot i fosfor) znacznie intensyfikujące eutrofizację wód. Usuwane są one na drodze biochemicznej, co świadczy o prawidłowym przebiegu procesu nityfikacji, denityfikacji i defosfatacji. Wydajność oczyszczalni wynosi 1050 m³/dobę.

Oczyszczalnia w OLPP - Baza paliw nr 22 w Małaszewiczach jest oczyszczalnią przemysłowo-burzową. Oczyszczane są tutaj pochodzące z zakładu zarówno ścieki deszczowo-przemysłowe jak i bytowo-gospodarcze. Oczyszczalnia PKP Małaszewicze jest oczyszczalnią mechaniczno-biologiczną, której średnia przepustowość wynosi 300 m³/dobę. Max wydajność wynosi 900 m³/dobę. Oczyszczalnia obsługuje PKP oraz Małaszewicze (Osiedle).

Oczyszczalnia wód deszczowych na Terminalu Samochodowym w Koroszczynie przeznaczona jest wyłącznie na potrzeby Terminalu. Wydajność tej oczyszczalni wynosi 200 m³/dobę.

Wszystkie istniejące na terenie gminy zakłady przemysłowe wyposażone są w oczyszczalnie ścieków, co nie zapobiega jednak całkowicie zanieczyszczeniu rzek Czapelki i Krzyny. Problem ścieków komunalnych z terenów o luźnej zabudowie rozwiązują oczyszczalnie zagrodowe, a z terenów o zwartej zabudowie kanalizacja ciśnieniowa oraz grawitacyjna.

Tabela 27. Podłączenia kanalizacyjne przeprowadzone do budynków mieszkalnych i zamieszkania zbiorowego w latach 1995-2006

Rozwój sieci kanalizacyjnej w gminie Terespol w okresie 1995–2006 (km)											
1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
9	20	119	119	236	336	525	570	654	647	663	667

IV.5.2. Zagospodarowanie odpadów

Gmina posiada własne składowisko odpadów stałych zlokalizowane w Lebiedziewie. Rada Gminy w Terespolu w dniu 31.03.2006r. podjęła Uchwałę Nr XXV/189/2006 w sprawie ustalenia szczegółowych zasad utrzymania czystości i porządku w gminie.

Dokument ten określa w szczególności:

- wymagania w zakresie utrzymania czystości i porządku na terenie nieruchomości, w tym:
 - rodzaj urządzeń przeznaczonych do gromadzenia odpadów komunalnych na terenie nieruchomości,
 - częstotliwości, zasad i sposobu usuwania odpadów komunalnych z nieruchomości oraz innych terenów przeznaczonych do użytku publicznego,
 - stawki opłat za unieszkodliwianie odpadów płynnych,
- obowiązki osób utrzymujących zwierzęta domowe,
- zasady utrzymania i hodowli zwierząt gospodarskich,
- zasady deratyzacji na terenie gminy i sposoby jej przeprowadzania.

Obecnie, jako integralna część Programu ochrony środowiska, został opracowywany Plan Gospodarki Odpadami i uchwalony Uchwałą Rady Gminy Terespol Nr XVI/91/08 z dnia 25.08.2008r.

IV.5.3. Gazyfikacja gminy oraz zaopatrzenie w energię elektryczną

Na terenie gminy brak sieci gazu przewodowego, natomiast mieszkańcy w coraz większym stopniu korzystają z gazu w butlach gazowych. System zaopatrywania ludności w gaz butlowy jest bardzo dobrze zorganizowany. Dostęp do takiej usługi posiada prawie każde gospodarstwo w gminie. Pomimo wykonania przez Biuro Inżynierii Komunalnej z Lublina projektu budowy gazociągu wysokiego ciśnienia i stacji redukcji gazu I stopnia dla miasta i gminy Terespol, projekt kompleksowej gazyfikacji gminy jest sprawą ciągle otwartą.

System energetyczny na terenie gminy stanowi układ sieci średniego napięcia SN-15 kV oraz linia wysokiego napięcia WN-110 kV relacji GPZ Wólka Dobryńska–Koroszczyń–Kuzawka-granica państwa. Długość linii średniego napięcia na terenie gminy wynosi 101,287 km., a długość linii niskiego napięcia wynosi 148,29 km.

V. Program Ochrony Środowiska i Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Bialskiego

V.1. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Bialskiego

Według powiatowego programu ochrony środowiska (przyjętego pod koniec czerwca 2004 roku), głównym priorytetem dla powiatu bialskiego jest ochrona wód zlewni rzeki Bug z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju. Ponadto w programie sformułowano następujące cele:

w zakresie gospodarki wodnej i ochrony wód

- zapewnienie dostępu ludności do wód o odpowiednich standardach jakości przeznaczonych do spożycia i celów użytkowych,
- osiągnięcia stuprocentowego wskaźnika zwodociągowania obszaru poszczególnych gmin powiatu bialskiego,
- objęcie siecią kanalizacyjną wszystkich miejscowości zlokalizowanych w pobliżu rzeki Bug i rzek będących jego dopływami;

w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego

- wyeliminowanie emisji niektórych substancji niebezpiecznych zagrażających życiu i zdrowiu ludzi lub uzyskanie bezpiecznych wskaźników emisyjnych (metale ciężkie i trwałe zanieczyszczenia organiczne, szczególnie wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne, dioksyny i furany),
- przyłączenie do sieci centralnego ogrzewania nowych odbiorców, tam gdzie istnieją rezerwy mocy,
- modernizacja istniejącej sieci ciepłej,
- zmiana nośników energii na bardziej ekologiczne, takie jak: gaz, olej opałowy, alternatywne źródła energii: energia słoneczna, energia z biomasy (m.in. wykorzystanie odpadów porolniczych, odpadów z terenów leśnych, własnych plantacji roślin energetycznych w formie zrębek, peletu, brykietów, odpadów z terenów zielonych i ogrodów);
- wprowadzanie programu oszczędności energii poprzez termomodernizację budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych.

w zakresie ochrony środowiska w rolnictwie, leśnictwie i gospodarce surowcowej

- stosowanie tzw. dobrych praktyk rolniczych, zapewni lepsze wykorzystanie potencjału biologicznego gleb przy jednoczesnym zmniejszeniu negatywnego oddziaływania na środowisko nawozów i środków ochrony roślin,
- stworzenie systemu atestowania żywności; wspieranie takich form i sposobów zagospodarowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej, które sprzyjają zachowaniu i wzrostowi różnorodności biologicznej (w tym wprowadzanie na szerszą niż dotąd skalę rolnictwa ekologicznego, zwłaszcza na objętych ochroną obszarach o szczególnych walorach przyrodniczych oraz w bezpośrednim sąsiedztwie tych obszarów),
- rekultywacja gruntów oraz wspieranie programów wykorzystania gleb silnie zanieczyszczonych substancjami toksycznymi do produkcji roślin przeznaczonych na cele nie żywnościowe (przede wszystkim roślin przemysłowych i energetycznych) oraz pod zalesienia;
- wprowadzanie mechanizmów zachęcających do wykorzystania pod zalesienie gruntów

rolnych o słabych glebach, gruntów podatnych na erozję, w sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych;

- oszczędne gospodarowanie surowcami,
- stosowanie surowców ekologicznych,
- zmniejszanie energochłonności i wodochłonności,
- obowiązek wprowadzania systemów rejestracji emisji i zużywanych surowców,
- efektywne procesy produkcyjne;

w zakresie ochrony walorów przyrodniczych i rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnych

- zachowanie walorów krajobrazowych oraz utrzymanie jakości środowiska życia człowieka,
- rozbudowanie i modernizacja istniejącej bazy turystycznej przy zachowaniu naturalnych walorów środowiska naturalnego,
- wspieranie rozwoju nowych form turystyki np. gospodarstwa agroturystyczne,
- poprawa infrastruktury technicznej i społecznej na całym obszarze powiatu ze szczególnym uwzględnieniem obszarów uznanych za atrakcyjne przyrodniczo.

V.2. Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Bialskiego

Sektor odpadów komunalnych

Cele krótkoterminowe na lata 2004-2007

- kształtowanie prośrodowiskowych postaw mieszkańców,
- objęcie zorganizowaną zbiórka odpadów wszystkich mieszkańców powiatu bialskiego,
- skierowanie w roku 2007 na składowiska do 84% (wagowo) całkowitej ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji,
- osiągnięcie w roku 2007 zakładanych limitów odzysku i recyklingu poszczególnych odpadów:
 - opakowania z papieru i tektury – 48,0%,
 - opakowania ze szkła – 40,0%,
 - opakowania z tworzyw sztucznych – 25%,
 - opakowania z aluminium – 40,0%,
 - opakowania ze stali, w tym blachy stalowej – 40,0%,
 - opakowania wielomateriałowe – 25,0%,
 - odpady wielkogabarytowe – 34,0%,
 - odpady budowlane – 20,0%,
 - odpady niebezpieczne- 29,0%,
- deponowanie na składowiskach nie więcej niż 68,5% wytworzonych odpadów komunalnych.

Cele długoterminowe na lata 2008-2020

- skierowanie w roku 2020 na składowiska nie więcej niż 35,0% (wagowo) całkowitej ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji,
- osiągnięcie w roku 2020 zakładanych limitów odzysku i recyklingu poszczególnych odpadów:
 - opakowania z papieru i tektury – 60,0%,
 - opakowania ze szkła – 60,0%,
 - opakowania z tworzyw sztucznych – 40,0%,
 - opakowania z aluminium – 60,0%,

- opakowania ze stali, w tym blachy stalowej – 36,0%,
- opakowania wielomateriałowe – 45,0%,
- odpady wielkogabarytowe – 95,0%,
- odpady budowlane – 92,0%,
- odpady niebezpieczne- 95,0%,
- deponowanie na składowiskach nie więcej niż 41,4% wytworzonych odpadów komunalnych.

Kierunki działań

- podnoszenie świadomości społecznej mieszkańców, w szczególności w zakresie minimalizacji wytwarzania odpadów,
- wprowadzenie systemowej gospodarki odpadami komunalnymi w układzie ponadlokalnym, w tym budowa zakładów zagospodarowania odpadów ZZO (sortownie, kompostownie),
- wdrażanie nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- podniesienie skuteczności selektywnej zbiórki odpadów ze szczególnym uwzględnieniem selektywnej zbiórki odpadów komunalnych ulegających biodegradacji,
- wdrażanie selektywnej zbiórki odpadów wielkogabarytowych, budowlanych i niebezpiecznych,
- redukcja zawartości składników biodegradowalnych w odpadach kierowanych na składowiska,
- modernizacja składowisk odpadów komunalnych, które będą użytkowane do czasu wprowadzenia rozwiązań ponadlokalnych,
- utrzymanie przez gminy kontroli nad gminnymi składowiskami odpadów komunalnych do czasu ich wyeksploatowania,
- zamykanie, rekultywacja lub modernizacja gminnych składowisk odpadów komunalnych po ich wyeksploatowaniu,
- wdrożenie systemów pełnej i wiarygodnej ewidencji odpadów i metod ich zagospodarowywania (bazy danych).

Sektor odpadów przemysłowych

Cele na lata 2004-2020

- zwiększenie stopnia wykorzystania odpadów,
- bezpieczne dla środowiska unieszkodliwianie odpadów azbestowych oraz odpadów i urządzeń zawierających PCB,
- eliminacja zagrożenia ze strony odpadów pochodzenia zwierzęcego.

Kierunki działań w celu osiągnięcia założonych celów

- systematyczne wprowadzanie bezodpadowych i mało odpadowych technologii produkcji,
- stymulowanie podmiotów gospodarczych wytwarzających odpady przemysłowe do zintensyfikowania działań zmierzających do maksymalizacji gospodarczego wykorzystania odpadów,
- dekontaminacja i unieszkodliwienie urządzeń zawierających PCB oraz likwidacja PCB,
- organizacja nadzoru weterynaryjnego nad procesem powstawania i niszczenia odpadów pochodzenia zwierzęcego szczególnego ryzyka (SRM) oraz padłych zwierząt (HRM).

VI. Uwarunkowania formalno – prawne realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska na szczeblu lokalnym

Nowe regulacje prawne z zakresu ochrony środowiska są bardzo rozbudowane i dotyczą praktycznie wszystkich dziedzin życia społeczno - gospodarczego. Implementacja tych regulacji wymaga podejmowania różnorodnych skoordynowanych działań, zarówno przez władze gminne, przy zastosowaniu mechanizmów formalno – prawnych i finansowych będących w ich kompetencji, jak również współdziałania w zakresie realizacji określonych celów i zadań z władzami powiatowymi i wojewódzkimi.

Najważniejsze działania władz samorządowych szczebla gminnego, z punktu widzenia ochrony środowiska, powinny być skoncentrowane na następujących dziedzinach:

- gospodarka wodno – ściekowa,
- gospodarka odpadami,
- planowanie przestrzenne (zarządzanie przestrzenią),
- zarządzanie zielenią komunalną i zadrzewieniami,
- udział społeczeństwa w procesach decyzyjnych związanych z ochroną środowiska oraz sprawy szeroko rozumianej edukacji ekologicznej, w tym procedury informowania i udostępniania informacji o środowisku.

Generalnie uprawnienia władz gminnych w kluczowych sprawach związanych z ochroną środowiska są niewielkie w porównaniu z uprawnieniami samorządowych władz powiatowych i wojewódzkich oraz kompetencjami wojewody w tej kwestii. Gminy nie wydają najważniejszych decyzji reglamentacyjnych, np. w zakresie ochrony powietrza, ochrony wód przed zanieczyszczeniem, ochrony przed nadmiernym hałasem, czy też w zakresie promieniowania elektromagnetycznego i jonizującego. Ograniczone są również uprawnienia gminne dotyczące ochrony przyrody.

Jednakże bardzo istotnym instrumentem, który pozwala na kształtowanie odpowiedniej polityki ekologicznej na poziomie lokalnym jest miejscowe planowanie przestrzenne. Fachowa konstrukcja dokumentów planistycznych (studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego) oraz ich odpowiednia aktualizacja pozwala na racjonalne, zgodne z koncepcją zrównoważonego rozwoju:

- kształtowanie sieci osadniczej, sieci infrastrukturalnych (gazociągi, wodociągi i kanalizacja, energia elektryczna, telekomunikacja, drogi),
- lokowanie obiektów użyteczności publicznej, a także terenów pod działalność przemysłową,
- wskazywanie terenów i określanie zasad prowadzenia działalności górniczej,
- przeciwdziałanie skutkom ewentualnych zjawisk powodziowych,
- kształtowanie zalesień,
- wyznaczanie obszarów ograniczonego użytkowania,
- ochronę przyrody i krajobrazu.

Do najważniejszych potencjalnych barier stojących na drodze efektywnej realizacji założeń polityki ekologicznej na poziomie lokalnym należą w szczególności:

- ograniczone środki finansowe, którymi dysponuje gmina,
- ograniczone możliwości sprawowania przez gminę nadzoru nad przestrzeganiem przepisów prawnych z zakresu ochrony środowiska,
- często zbyt niska świadomość ekologiczna społeczności lokalnej.

VII. Rodzaje i harmonogram zadań na tle celów powiatowych i lokalnych

Na podstawie diagnozy stanu środowiska w gminie Terespol oraz dotychczas zrealizowanych przedsięwzięć w sferze ekologicznej wynika, że priorytetowe działania inwestycyjne i pozainwestycyjne, w najbliższych latach, powinny być skoncentrowane na:

- wyposażeniu gminy w system kanalizacji sanitarnej oraz zapewnieniu oczyszczania wytwarzanych ścieków komunalnych i rolniczych oraz zagospodarowania osadów ściekowych,
- wprowadzeniu nowoczesnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi i gospodarczymi,
- rozwijaniu gospodarki rolnej w harmonii z obowiązującymi zasadami ochrony środowiska oraz specyficznymi zasadami określonymi w Planie Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- wzbogacaniu i wzmacnianiu lokalnego systemu ekologicznego gminy i jego powiązań z obszarami sąsiednimi (w szczególności chodzi o korytarz ekologiczny doliny Bugu),
- oszczędnym korzystaniu z zasobów środowiska (energia, woda, gleby, kopaliny, itd.), w tym racjonalnym gospodarowaniu przestrzenią geograficzną,
- podnoszeniu poziomu wiedzy ogólnej i specjalistycznej mieszkańców gminy oraz wzmacnianiu świadomości ekologicznej społeczności lokalnej.

Zidentyfikowane priorytetowe kierunki działań (wynikające także z Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Białskiego) znalazły swoje odzwierciedlenie w przedstawionym poniżej harmonogramie. Należy zauważyć, że wyszczególnione w harmonogramie działy zagadnień i przypisane im zadania nie powinny być traktowane zupełnie odrębnie. Pomędzy poszczególnymi komponentami środowiska (np. wody, gleby, flora i fauna itd.) zachodzą ścisłe związki i zależności.

VII.1. Ochrona wód i gospodarka wodno-ściekowa

VII.1.1. Cele powiatowe

Główne cele:

- ochrona wód podziemnych i powierzchniowych,
- poprawa jakości wód powierzchniowych,
- poprawa standardów zaopatrzenia w wodę,
- racjonalizacja gospodarki wodnej,
- sukcesywne wdrażanie programu ochrony wód w zlewni Bugu,
- wyznaczenie kierunków działań w zakresie gospodarki wodno - ściekowej dla gmin.

Działania kierunkowe:

- 1) realizacja zapisów Krajowego Programu Oczyszczania ścieków Komunalnych (dotyczy głównie aglomeracji: Międzyrzec Podlaski, Janów Podlaski, Terespol, Piszczac),
- 2) budowa i rozbudowa (modernizacja) oczyszczalni ścieków komunalnych i przemysłowych oraz wprowadzanie technologii produkcji ograniczających przemysłowe zużycie wód podziemnych (wprowadzanie obiegów zamkniętych),

- 3) budowa i rozbudowa systemów odprowadzania ścieków komunalnych,
- 4) budowa i rozbudowa sieci wodociągowej (modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę),
- 5) wspieranie realizacji indywidualnych systemów oczyszczania ścieków zabudowie rozproszonej,
- 6) ograniczanie spływu zanieczyszczeń powierzchniowych z rolnictwa,
- 7) renaturalizacja przekształconych odcinków rzek,
- 8) preferowanie zalesień na obszarach źródłiskowych, infiltracyjnych wododziałowych,
- 9) utrzymanie naturalnych zbiorników retencyjnych“ m.in. terenów podmokłych,

VII.1.2. Cele gminne

1. Zaopatrzenie wszystkich mieszkańców gminy w dobrej jakości wodę do picia.
2. Zapobieganie skażeniu wód gruntowych i powierzchniowych ściekami komunalnymi oraz pochodzenia rolniczego,
3. Racjonalne gospodarowanie wodami, szczególnie podziemnymi i ochrona ich jakości.
4. Kontrola gospodarki wodno-ściekowej.
5. Zwiększanie zasobów wodnych gminy poprzez tzw. małą retencję.

Tabela 27. Zadania w zakresie gospodarki wodnej

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt Źródła finansowania
Gospodarowanie wodami podziemnymi i powierzchniowymi				
Zadania inwestycyjne krótkoterminowe				
1.	Przebudowa wodociągu Koroszczyn –Łobaczew Mały	2009	Gmina	500 tys. Środki własne gminy
Zadania pozainwestycyjne krótkoterminowe				
2.	Ograniczanie wykorzystania wód podziemnych dla innych celów niż zbiorowe zaopatrzenie ludności w wodę do picia.		Operatorzy ujęć	Operatorzy ujęć
3.	Ograniczanie strat dostarczanej wody z ujęć wodnych oraz sieci wodociągowej		Operatorzy ujęć, odbiorcy wody	Środki operatorów ujęć, odbiorcy wody
4.	Opracowanie i wdrożenie systemu informowania społeczeństwa o jakości wody do picia		Operatorzy ujęć wód podziemnych	Środki własne operatorów ujęć
Gospodarka ściekowa, systemy kanalizacyjne				
Zadania inwestycyjne krótko i średnioterminowe				
5.	Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Koroszczynie i sieci wodno-kanalizacyjnej, w aglomeracji Terespol-Koroszczyn	2008-2010	Gmina	środki własne gminy, WFOŚiGW, fundusze UE
6.	Budowa sieci wodno-kanalizacyjnej w Kobylanach	2008-2010	Gmina	środki własne gminy, WFOŚiGW, fundusze UE
Zadania inwestycyjne długoterminowe				
7.	Instalacja przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach o zabudowie rozproszonej – kontynuacja oraz budowa nowych przyłączy kanalizacyjnych	2008-2015	Gmina, Indywidualni inwestorzy	Środki własne WFOŚiGW, Fundusze UE
8.	Budowa sieci wodno-kanalizacyjnych w centrum Gminy, Terespol-Kobylany	2008-2015	Gmina	środki własne gminy, WFOŚiGW, fundusze UE
Zadania pozainwestycyjne				
9.	Sporządzanie planów nawozowych	2008-2010	rolnicy, SCh-R	rolnicy z rejestru

			O/Lublin	
10.	Inwentaryzacja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków	2008-2010	Gmina	Środki własne, WFOŚiGW
Inne zadania związane z gospodarką wodną				
Zadania inwestycyjne krótkoterminowe				
11.	Budowa płyt i zbiorników na gnojówkę w gospodarstwach o obsadzie zwierząt powyżej 2 SD (SD – sztuka duża; przeliczenie zwierząt gospodarskich na sztuki o masie 500 kg) lub nie mających budynków inwentarskich z głęboką ściółką	Do 29.10.2008	właściciele gospodarstw	Koszt: 80-150 zł za 1 m ² płyty, w zależności od technologii; Środki własne, właściciele gospodarstw, fundusze krajowe i UE, kredyty
Zadania pozainwestycyjne krótko- i długoterminowe				
12.	Odpowiednie, zgodne z zasadami zwykłej dobrej praktyki rolniczej, stosowanie ścieków i osadów rolniczych oraz ścieków na gruntach rolniczych (patrz załączniki A i B)	2008 – sukcesywnie	Właściciele gospodarstw, wytwórcy ścieków możliwych do rolniczego wykorzystania; nadzór: władze powiatowe i gminne	Środki przedsiębiorców,

VII.2. Ochrona powietrza

VII.2.1. Cele powiatowe

Główne cele:

- poprawa jakości powietrza na terenie powiatu bialskiego,
- ochrona powietrza atmosferycznego.

Działania kierunkowe:

- 1) ograniczanie wielkości tzw. niskiej emisji,
- 2) ograniczanie zadymienia, szczególnie na terenach wiejskich,
- 3) ograniczanie zagrożeń dla zdrowia ludzi związanych z zanieczyszczeniami ze źródeł komunikacyjnych,
- 4) wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych.

VII.2.2. Cele gminne

1. Minimalizacja uciążliwości związanych z niską emisją..
2. Redukcja uciążliwości związanych z emisją odorów pochodzących ze źródeł rolniczych.

Tabela 28. Zadania w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt Źródła finansowania
Zadania inwestycyjne krótkoterminowe i średnioterminowe				
1.	Budowa kolektorów słonecznych na terenie gminy Terespol	2010-2013	Gmina	Ogółem 5040 tys. środki własne (790 tys.);

				fundusze krajowe i UE (4250 tys.), kredyty
2.	Wykonanie instalacji pompy ciepła z dolnym źródłem zasilania w Zespole Szkół im. Orła Białego w Kobylanach	2009-2010	Gmina	Ogółem 490 tys.; środki własne; fundusze UE (385,9 tys.) kredyty
3.	Zmiana indywidualnych systemów grzewczych z węglowych na paliwa odnawialne	2008 -2010	Właściciele prywatni	Koszt jednego kotła 3 – 5 tys. Środki własne fundusze krajowe i UE, kredyty
4.	Wykonywanie prac termomodernizacyjnych w budynkach indywidualnych (w zależności od potrzeb)	2008- sukcesywnie	Właściciele prywatni	Środki właścicieli budynków; kredyty na termomodernizację; środki pomocowe krajowe i UE
Zadania pozainwestycyjne				
5.	Inwentaryzacja obiektów użyteczności publicznej, które wymagają przeprowadzenia uzupełniających prac termomodernizacyjnych	2008 – 2009	Gmina	Środki własne gminy

VII.3. Ochrona przed nadmiernym hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym

VII.3.1. Cele gminne

1. Zmniejszanie uciążliwości hałasu (głównie komunikacyjnego) dla mieszkańców gminy.
2. Ograniczanie narażenia zdrowia mieszkańców na nadmierne promieniowanie elektromagnetyczne.

Tabela 29. Zadania w zakresie ograniczania poziomu hałasu i promieniowania elektromagnetycznego

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt Źródła finansowania
Zadania inwestycyjne krótko i średnioterminowe				
1.	Budowa i przebudowa układu komunikacyjnego (zmniejszenie hałasu ze strony pojazdów silnikowych, zmniejszenie zużycia paliwa, dogodny odbiór nieczystości z posesji) wokół portu PKP Małaszewicze	2012	Gmina	Ogółem 6214 tys. Środki własne gminy, fundusze krajowe i UE (4659,3 tys.), kredyty
2.	Budowa i przebudowa sieci dróg gminnych w Małaszewiczach - etap II	2010	Gmina	Ogółem 6247,7 tys. Środki własne gminy, fundusze krajowe i UE (4685,7 tys.), kredyty
3.	Budowa drogi gminnej Samowicze-Terespol o numerze 100787L	2010-2012	Gmina	Ogółem 1500 tys. Środki własne gminy, fundusze krajowe i UE, kredyty
Zadania pozainwestycyjne długoterminowe				
4.	Uwzględnienie w MPZP danych o: dopuszczalnym poziomie hałasu w środowisku na terenach chronionych akustycznie, źródłach	2008-2015	Gmina	Środki własne gminy

	promieniowania elektromagnetycznego (linie wysokiego napięcia), obszarach ograniczonego użytkowania.			
--	--	--	--	--

VII.4. Przeciwdziałanie klęskom żywiołowym

VII.4.2. Cele gminne

1. Zabezpieczenie ludności gminy przed wystąpieniem powodzi w dolinie Bugu.
2. Odpowiednie zapisy w planie miejscowym dotyczące realizowania przedsięwzięć na terenach potencjalnie zagrożonych powodzią (dolina Bugu).

Tabela 30. Zadania w zakresie zapobiegania klęskom żywiołowym

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt Źródła finansowania
Zadania inwestycyjne				
1.	Modernizacja obwałowań i urządzeń wodnych w dolinie Bugu w granicach gminy Terespol	2008-sukcesywnie	RZGW Warszawa	Budżet państwa, środki UE, fundusze krajowe
Zadania pozainwestycyjne				
2.	Uwzględnianie w MPZP wymogów ochrony przeciwpowodziowej oraz ograniczeń w zagospodarowaniu doliny Bugu	2008-sukcesywnie	Gmina	Środki własne gminy

VII.5. Ochrona gleb i racjonalne gospodarowanie kopalinami

VII.5.1. Cele powiatowe

Główne cele:

- użytkowanie gleb powiatu zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz właściwe wykorzystanie ich naturalnego potencjału produkcyjnego,
- wyłączenie do celów budowlanych terenów o niższych klasach bonitacyjnych.

Działania kierunkowe:

- wprowadzenie do rolnictwa zasad oraz sposobów produkcji propagowanych w Kodeksie Dobrej Praktyki Rolniczej oraz zgodnych z ustawą o rolnictwie ekologicznym,
- zwiększenie świadomości ekologicznej użytkowników gleb w zakresie racjonalnej eksploatacji, ze zwróceniem szczególnej uwagi na nieodwracalność degradacji zasobów glebowych,
- identyfikacja zagrożeń i w przypadku degradacji prowadzenie prac rekultywacyjnych.

VII.5.2. Cele gminne

1. Zapobieganie skażeniu i degradacji gleb użytkowanych rolniczo.
2. Stosowanie odpowiednich zabiegów melioracyjnych (nawodnienia i odwodnienia).
3. Wdrażanie Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej na terenie gminy.
4. Ochrona gleb wartościowych rolniczo przed przeznaczaniem na cele nierolnicze.
5. Prowadzenie badań (monitoringu) jakości gleb.

Tabela 31. Zadania z zakresu ochrony środowiska glebowego i powierzchni ziemi

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt Źródła finansowania
Zadania inwestycyjne krótkoterminowe				
1.	Rekultywacja składowiska odpadów komunalnych w Lebiedziewie	Po zakończeniu eksploatacji	Gmina	Środki własne gminy; fundusze pomocowe krajowe i UE
2.	Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych w Lebiedziewie i Małaszewiczach Małych	Po zakończeniu eksploatacji	Gmina	Środki własne Fundusze UE
Zadania inwestycyjne długoterminowe				
3.	Kontynuacja rekultywacji terenów poeksploatacyjnych w gminie Terespol	2010-2012	Gmina	Środki własne gminy; fundusze pomocowe krajowe i UE
Zadania pozainwestycyjne				
4.	Stosowanie zasad Zwykłej Dobrej Praktyki Rolniczej oraz dobrej kultury rolnej w odniesieniu do gleb	2008 - sukcesywnie	Właściciele gruntów rolnych, WODR	Właściciele gruntów rolnych
5.	Prowadzenie badań jakości gleb i informowanie użytkowników o wynikach prowadzonych badań	2008 - sukcesywnie	Stacja Chemiczno Rolnicza	Środki własne gminy; środki właścicieli gruntów, fundusze pomocowe krajowe i UE

VII.6. Gospodarka odpadami

Problematyka gospodarki odpadami w gminie jest szczegółowo omówiona w gminnym Planie Gospodarki Odpadami dla Gminy Terespol opracowanym w 2008 roku, który stanowi część składową niniejszego opracowania.

VII.7. Ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych

VII.7.1. Cele gminne

1. Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych.
2. Utrzymanie tradycyjnego, urozmaiconego krajobrazu, zwłaszcza rolniczego.
3. Uwzględnienie wartości środowiska przyrodniczego w polityce przestrzennej i kierunkach rozwoju gminy.
4. Zwiększenie powierzchni terenów zielonych i możliwości rekreacji.
5. Ochrona terenów przyrodniczo cennych przed niewłaściwym zainwestowaniem.
6. Utrzymanie istniejących w gminie korytarzy ekologicznych (dolina Bugu).
7. Rozwój szlaków turystycznych i ścieżek dydaktycznych i rowerowych na terenach interesujących przyrodniczo.
8. Wzrost świadomości społecznej na temat form ochrony przyrody.
9. Upowszechnianie i stosowanie zasad kodeksu dobrej praktyki rolniczej w celu ochrony bioróżnorodności oraz zachowania walorów krajobrazowych.
10. Aktualizacja dokumentacji dotyczącej dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego gminy.

Tabela 32. Zadania w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt Źródła finansowania
Zadania pozainwestycyjne krótko i średnioterminowe				
1.	Uwzględnienie w regulaminie utrzymania czystości i porządku w gminie ustawowego zakazu wypalania roślinności na łąkach, pastwiskach, nieużytkach, rowach, pasach przydrożnych.	sukcesywnie	Gmina	Środki własne gminy
2.	Współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody w zakresie ochrony obiektów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego	sukcesywnie	Konserwatorzy Przyrody i Zabytków, Gmina	Środki własne gminy
3.	Realizacja programów rolno-środowiskowych dla rolników oraz upowszechnianie zasad zwykłej dobrej praktyki rolniczej (załącznik B)	sukcesywnie	ARiMR, WODR	Fundusze UE
4.	Promowanie ekologicznego gospodarowania na gruntach; promocja żywności ekologicznej w społeczeństwie.	sukcesywnie	Gospodarstwa ekologiczne, WODR;	Środki promotorów
5.	Określanie i nowelizowanie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy obszarów ochrony przyrody, krajobrazu oraz zasad ochrony środowiska i jego zasobów.	sukcesywnie	Gmina	Środki własne gminy
6.	Ochrona oczek wodnych oraz terenów podmokłych nieprzydatnych rolniczo jako obiektów wzbogacających bioróżnorodność gminy i pełniących istotne funkcje ekologiczno-krajobrazowe (głównie podmokłości w dnach dolin rzecznych, torfowiska).	sukcesywnie	Gmina, właściciele gruntów, nadleśnictwo	Fundusze UE i krajowe

VII.7.2. Projektowane obiekty i obszary chronione na terenie gminy

W świetle studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego do objęcia ochroną prawną pretendują obiekty wymienione poniżej.

Projektowane rezerваты:

Rezerwat "Bużny Most", w celu ustanowienia ochrony prawnej walorów florystyczno - krajobrazowych ekosystemów na terasie zalewowej Bugu, z mozaiką zbiorowisk leśnych, zaroślowych, łąkowych, murawowych, wodnych, błotnych – te ostatnie związane są z licznymi występującymi tu starorzeczami, zakolami. Cenne przyrodniczo gatunki flory i fauny.

Rezerwat "Szwajcaria Podlaska" - powiększenie istniejącego rezerwatu o obszary położone na północny zachód i południowy wschód. Proponowany do przyłączenia teren obejmuje

wysoki brzeg Bugu ze zbiorowiskami ciepłolubnymi i fragment doliny z dobrze wykształconymi zbiorowiskami roślinnymi: łągu wierzbowo-topolowego, zarośli wierzb wąskolistnych, muraw piaskowych, szuwarów i torfowisk niskich. Wśród awifauny obserwuje się m. in. rybitwę białoskrzydłą, rybitwę czarną, krwawodzioba, pustulki, zimorodka, dudka i derkacza.

Rezerwat leśny "Budryki" o powierzchni 2,5 ha, położony na południe od Krzyczewa. Do walorów krajobrazowych i przyrodniczych zaliczane są dobrze zachowane płaty zbiorowisk żyznych lasów liściastych z dominacją starodrzewów dębowo-grabowo-lipowych oraz jesionowo-olszowych. Wśród gatunków flory stwierdzono występowanie m.in.: kopytnika pospolitego, marzanki wonnej, kokoryczki wielkokwiatowej, gwiazdnicy wielkokwiatowej. Rezerwat leśny "Bór bagienny" położony w kompleksie borowym na północ od Zastawka na siedlisku boru bagiennego, o powierzchni ok. 5 ha. Walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi są dobrze zachowane płaty boru bagiennego, z bagnem zwyczajnym, borówką bagienną, wełnianką pochwowatą oraz mchami torfowcami w runie.

VII.8. Ochrona lasów i zwiększanie lesistości

VII.8.1. Cele gminne

1. Wzrost lesistości gminy poprzez zalesianie nieużytków, zgodnie z Krajowym Planem Zwiększania Lesistości,
2. Ochrona zasobów leśnych i poprawa kondycji przyrodniczej obszarów leśnych oraz ich otulin,
3. Wspieranie działań zmierzających do poprawy zdrowotności i odporności drzewostanów,
4. Tworzenie spójnych kompleksów leśnych w celu zachowania lub uzupełnienia korytarzy ekologicznych,
5. Ujmowanie zagadnień zalesiania i zadrzewiania w planie zagospodarowania przestrzennego,
6. Przestrzeganie zasad racjonalnej (zrównoważonej) gospodarki leśnej w lasach prywatnych

Tabela 33. Zadania z zakresu ochrony obszarów leśnych

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt Źródła finansowania
Zadania pozainwestycyjne				
1.	Dokonanie aktualizacji ewidencji gruntów możliwych do zalesienia w gminie	2008- sukcesywnie	Starostwo powiatowe w Białej Podlaskiej, Gmina	Środki własne gminy
2.	Sporządzanie i aktualizacja planów urządzenia lasów dla Nadleśnictwa Chotyłów	2013	Nadleśnictwo Chotyłów	Budżet Nadleśnictwa
3.	Realizacja programów ochrony przyrody stanowiących integralną część planów urządzenia lasów dla Nadleśnictwa Chotyłów	2013	Nadleśnictwo Chotyłów	Budżet Nadleśnictwa
4.	Zalesienia gruntów Skarbu Państwa wyłączonych z użytkowania rolniczego	2008- sukcesywnie	ARiMR, Nadleśnictwo Chotyłów	Budżet państwa
5.	Uwzględnianie w MPZP terenów przeznaczonych do zalesienia	2008- sukcesywnie	Gmina	Środki własne gminy
6.	Bieżące informowanie Starosty Białskiego o zmianach dotyczących	2008- sukcesywnie	Gmina	Środki własne gminy

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt Źródła finansowania
	przeznaczania lasów na inne cele			
7.	Ochrona istniejących lasów, zadrzewień i zakrzewień oraz wprowadzenie nowych zalesień, zadrzewień i zakrzewień na obszarze gminy.	2008- sukcesywnie	Gmina	Środki własne gminy

VII.9. Edukacja ekologiczna i kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa

VII.9.1. Cele powiatowe

Główne cele:

- kształtowanie postaw i zachowań zgodnych z zasadami ekorozwoju,
- wykorzystanie wiedzy ekologicznej jako ważnego czynnika w procesie zarządzania,
- tworzenie ekologicznych podstaw kształtowania tożsamości regionalnej i lokalnej.

Działania kierunkowe:

- szerzenie wiedzy ekologicznej na wszystkich poziomach edukacji oraz w mediach,
- upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej,
- wspieranie powiatów i gmin w działaniach na rzecz proekologicznej edukacji radnych i pracowników samorządowych oraz lokalnych społeczności,
- organizowanie konkursów, warsztatów, seminariów z zakresu wiedzy ekologicznej,
- wspieranie stowarzyszeń regionalnych i lokalnych działających na rzecz ochrony środowiska i krajobrazu kulturowego.

VII.9.2. Cele gminne

1. Prowadzenie edukacji ekologicznej szkolnej i pozaszkolnej dla młodzieży na terenie gminy.
2. Włączanie społeczeństwa gminy w różnego rodzaju działania i akcje związane z ochroną środowiska.
3. Organizacja specjalistycznych szkoleń dla rolników z zakresu ochrony środowiska w działalności rolniczej.
4. Bieżące informowanie społeczeństwa gminy o stanie środowiska przyrodniczego i podejmowanych działaniach mających na celu zachowanie i wzbogacanie żywych zasobów przyrody oraz kształtowanie krajobrazu.

Tabela 34. Zadania z zakresu edukacji ekologicznej i kształtowania świadomości ekologicznej społeczeństwa

Zadania pozainwestycyjne				
1.	Włączanie społeczności lokalnej do rozwiązywania problemów związanych z ochroną środowiska i wdrażaniem zasad zrównoważonego rozwoju na terenie gminy (uspolecznianie procesów decyzyjnych)	2008- sukcesywnie	Gmina, organizacje pozarządowe	-
2.	Organizowanie konkursów: - „Ekologiczna szkoła”, - „Ekologiczne sołectwo”, - „Ekologiczne gospodarstwo” - „Alertów ekologicznych” Konkursy wiedzy o środowisku przyrodniczym, jego ochronie z okazji Dnia Ochrony Środowiska, Dnia Ziemi.	2008- sukcesywnie	Gmina, powiat, szkoły	Środki promotorów, organizacji ekologicznych, wsparcie finansowe gminy; WFOŚiGW, GFOŚiGW, Fundusze UE
3.	Organizacja imprez masowych: - Dzień Ziemi, - Dzień Ochrony Środowiska, - „Sprzątanie Świata”.	2008- sukcesywnie	Współdziałanie gminy z innymi jednostkami i instytucjami	Środki promotorów, organizacji ekologicznych, wsparcie finansowe gminy; WFOŚiGW, GFOŚiGW, Fundusze UE
4.	Współpraca władz gminnych oraz szkół na terenie gminy z organizacjami ekologicznymi w celu wdrażania zasad racjonalnej gospodarki odpadami i realizacja zadań gminnego Programu Ochrony Środowiska	2008- sukcesywnie	Gmina, radni gminy	
5.	Pełne wdrożenie w gminie systemu informacji o środowisku i jego ochronie, oraz jego uzupełnianie.	2008-2010	Gmina	

VII.10. Zarządzanie środowiskiem w gminie

VII.10.1. Cele gminne

1. Doskonalenie jakości zarządzania środowiskiem w gminie.
2. Stworzenie profesjonalnej kadry gminnej do wykonywania zadań z zakresu ochrony środowiska.

Tabela 35. Zadania z zakresu podnoszenia jakości zarządzania środowiskiem w gminie

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt Źródła finansowania
Zadania pozainwestycyjne				
1.	Wzmocnienie kadry ochrony środowiska w gminie	2008 – 2010	Gmina	Środki własne gminy
2.	Dostosowanie uchwał rady gminy w sprawie utrzymania czystości i porządku w gminie, zaopatrzenia w wodę, odprowadzenie ścieków do wymogów UE i prawa ochrony środowiska	2008- sukcesywnie	Gmina	Środki własne gminy
3.	Utworzenie i rozwój bazy informacyjnej o środowisku i jego	2008-2010	Gmina	10 tys. środki własne gminy

	ochronie.			
4.	Doskonalenie służb ochrony środowiska w gminie, radnych gminy, sołtysów w zakresie znajomości prawa ochrony środowiska	2008 – sukcesywnie	Gmina	Środki własne gminy, fundusze krajowe i zagraniczne
5.	Współpraca gminy w rozwiązywaniu problemów ochrony wód w zlewni Bugu, ponadgminne systemy gospodarowania odpadami, ochrony przyrody.	2008 – sukcesywnie	Współpraca gminy powiatem, innymi gminami i instytucjami	Środki własne gminy oraz środki odpowiednich instytucji, fundusze pomocowe krajowe i zagraniczne

VIII. Monitoring realizacji Programu

Bezpośrednią odpowiedzialność za wdrażanie programu ponosi Wójt gminy Terespol i działający z jego upoważnienia pracownicy Urzędu Gminy.

Realizacja szeregu zadań wymaga udziału administracji rządowej i samorządowej szczebla wojewódzkiego, przedsiębiorców, a także szerokiego wsparcia społecznego, w tym pozarządowych organizacji ekologicznych..

Nakłady na realizację wielu zadań nie zostały określone ze względu na brak ostatecznych projektów ich realizacji. Z tego względu konieczne jest roczne uzgadnianie przedsięwzięć, najlepiej w okresie styczeń – marzec danego roku, a następnie na ich podstawie konstruowanie planu realizacji przedsięwzięć na rok następny. W ten sposób istnieje możliwość wystąpienia w kwietniu z wnioskami wstępnymi o wsparcie finansowe ze środków WFOŚiGW. Planuje się, iż wiele zadań uzyska pomoc finansową z NFOŚiGW i funduszy Unii Europejskiej.

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska, wójt sporządza co dwa lata raporty z wykonania Programu, które przedstawia Radzie Gminy. Raporty takie stwarzają możliwość poczynienia zmian w zapisach Programu, gdyż cele, zadania Programu mogą ulegać zmianie, w zależności od sytuacji prawnej, społecznej, gospodarczej i ekologicznej.

Program ochrony środowiska powinien być rozpowszechniony wśród społeczeństwa gminy poprzez jego publikację i umieszczenie na stronie internetowej gminy Terespol. Proces wdrażania programu należy monitorować oraz kontrolować zakres wykonywania zaplanowanych zadań. Do celów monitorowania efektywności realizacji założonych w Programie zadań zaproponowano wykorzystanie zestawu kilkudziesięciu wskaźników (tab.34). W przyszłości istnieje możliwość wprowadzenia nowych wskaźników w oparciu o poszerzaną sukcesywnie bazę danych o środowisku gminy.

Istotną rolę w kontekście oceny wdrażania Programu powinien spełniać Państwowy Monitoring Środowiska oraz uzyskiwane w jego ramach dane i informacje. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie publikuje corocznie specjalny Raport o stanie środowiska województwa lubelskiego, w którym zawarte są również informacje odnoszące się do terenu gminy Terespol. Większość zadań o charakterze inwestycyjnym musi być odzwierciedlona w planie miejscowym zagospodarowania przestrzennego. Plan miejscowy spełnia także istotną rolę w zakresie działań prewencyjnych w sferze ochrony środowiska. Sposoby uwzględniania zagadnień z zakresu ochrony i racjonalnego gospodarowania zasobami przyrodniczymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego są praktycznie odwzorowywane w wydawanych pozwoleniach budowlanych. Należy w tym miejscu zauważyć, iż od 11 lipca 2003 roku, na podstawie nowej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (Dz. U. z dn. 10 maja 2003 r., Nr 80, poz. 717), pozwolenia budowlane są wydawane bezpośrednio na podstawie aktualnego planu miejscowego zagospodarowania przestrzennego.

Tabela 34. Wskaźniki monitorowania Programu

Lp.	Rodzaj wskaźnika	Wielkość jednostka
1.	Liczba mieszkańców gminy (2007)	7142
2.	Gęstość zaludnienia (2007) os./km ²	50,6
3.	Powierzchnia gminy (2007) w ha	14 137
4.	Użytkowanie gruntów w gminie (2007) w %:	
	użytki rolne ogółem (10466ha)	74,03
	z tego łąki i pastwiska zajmują pow. gminy (3928ha)	27,78
	zaś grunty orne (6089ha)	43,07

Lp.	Rodzaj wskaźnika	Wielkość jednostka
5.	Zużycie wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca/rok – za 2006r. w m ³	21,9
6.	Ilość ścieków oczyszczanych w oczyszczalniach komunalnych w gminie w 2006 r. w dm ³	77,78
7.	Procent gospodarstw domowych korzystających z sieci kanalizacyjnej / przydomowych oczyszczalni ścieków	45,0 / 20,0
8.	Procent gospodarstw domowych korzystających z sieci wodociągowej	96,5
9.	Procentowy udział ścieków oczyszczanych w oczyszczalniach komunalnych do całkowitej ilości powstałych ścieków komunalnych	79,6
10.	Proporcja długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej - (2006 r.)	48,5 / 117,2
11.	Indywidualne formy ochrony prawnej w gminie (2006):	
	- Rezerваты	2
	- Pomniki przyrody	13
	- Użytki ekologiczne	
	- Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	
	- Parki wiejskie	
12.	Lesistość gminy	15,8
13.	Ilość zebranych stałych odpadów komunalnych na w 2006 r. ogółem w Mg	1230,8
14.	Ilość odzyskiwanych surowców wtórnych w gminie w 2006 roku ogółem Mg:	17,24
	makulatury	1,7
	tworzyw sztucznych	4,36
	szkła	11,18
15.	Ilość gospodarstw agroturystycznych	1
16.	Ilość gospodarstw rolnych specjalizujących się w rolnictwie ekologicznym	4
17.	Liczba rolników realizujących programy rolnośrodowiskowe (od czerwca 2004 r.)	33

IX. Spis wykorzystanych dokumentów gminnych i programowych

Dane statystyczne i informacje z Urzędu Gminy w Terespolu.

Dane Urzędu Statystycznego w Lublinie odnośnie do Powszechnego Spisu Rolnego z 2002 roku

Dane Urzędu Statystycznego w Lublinie odnośnie do Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2002 roku

Kaszewski M., Mrugała S., Warakowski W., 1995: Temperatura powietrza i opady atmosferyczne na obszarze Lubelszczyzny 1951-1990, LTN, Lublin.

Kozłowski S.(red.), 2002. Ekorozwój Gminy Terespol. Terespol –Lublin.

Ministerstwo Środowiska, 2003: Krajowy program zwiększania lesistości (aktualizacja, maj 2003), Warszawa.

Ministerstwo Środowiska, 2003: Krajowa strategia ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z programem działań. Warszawa (dokument zatwierdzony przez Radę Ministrów w dniu 25 lutego 2003 roku).

Rada Ministrów, 2002: Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010. Warszawa (grudzień 2002).

Ministerstwo Środowiska, 2003: Polityka klimatyczna Polski. Strategie redukcji emisji gazów cieplarnianych w Polsce do roku 2020. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów dnia 4 listopada 2003 roku.

Ministerstwo Środowiska, 2003: Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych. Warszawa (wraz z późniejszymi aktualizacjami).

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Terespol.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, 2002.

Raporty o stanie środowiska województwa lubelskiego z lat 1999-2007 (WIOŚ).

Program Gospodarki Wodnej Województwa Lubelskiego (diagnoza), 2003.

Program Gospodarki Wodnej Województwa Lubelskiego, Fundacja „Centrum Ekspertyz Wodnych”, Lublin 2005.

Program Zrównoważonego Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich Województwa Lubelskiego, Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Lublin, grudzień 2004.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013, Zarząd Województwa Lubelskiego, Lublin 2007.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020, Zarząd

Województwa Lubelskiego, Lublin 2005.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Terespol.

Urząd Statystyczny w Lublinie – Rocznik Statystyczny województwa lubelskiego, 2003.

Zinkiewicz A, Zinkiewicz W., 1975: Atlas klimatyczny województwa lubelskiego 1951-1960, LTN, Lublin.

X. Załączniki

Załącznik. 1. Potencjalne źródła finansowania Programu

1. Środki własne

Źródłami finansowania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Terespol mogą być środki krajowe, jak i zagraniczne. Głównym źródłem finansowania działań z zakresu ochrony środowiska będą środki własne inwestorów: przedsiębiorstw, podmiotów komunalnych. Należy podkreślić, że samorządy lokalne mają obowiązek wdrożenia wymagań unijnych, m.in. w zakresie gospodarki wodno-ściekowej oraz odpadowej. Działania te będą z pewnością wspierane kredytami i pożyczkami bankowymi.

2. Fundusze ochrony środowiska

Zasady funkcjonowania narodowego, wojewódzkich, powiatowych i gminnych funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej są określone w ustawie Prawo ochrony środowiska (2001). Rola funduszy ochrony środowiska polega na wspieraniu finansowym przedsięwzięć dotyczących ochrony środowiska. Aktualne informacje dotyczące możliwości uzyskiwania dotacji na działania proekologiczne znajdują się na stronach internetowych Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie. Pomoc WFOSiGW przyznawana jest wnioskodawcom realizującym zadania inwestycyjne i pozainwestycyjne. Jedyne w szczególności newralgicznych obszarach ochrony środowiska i gospodarki wodnej na realizację przedsięwzięć udzielane są dotacje. Szacuje się, że w latach 2008-2011 WFOSiGW w Lublinie może dysponować kwotą ok. 280 mln zł, natomiast w okresie 2012-2015 kwotą ok. 200 mln zł.

3. Fundusze unijne

Fundusze zagraniczne, które będą pełniły ważną rolę w finansowaniu ochrony środowiska w latach 2007-2015. Pierwszeństwo w finansowaniu będą miały przedsięwzięcia niezbędne dla realizacji środowiskowych zobowiązań Traktatu Akcesyjnego, a więc dotyczące przede wszystkim realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

W odniesieniu do finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej największe znaczenie ze środków UE ma Fundusz Spójności, z którego na realizację Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko planuje się przeznaczyć ok. 21,5 mld euro w latach 2007 - 2013. Istotne znaczenie w finansowaniu przedsięwzięć odegra Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego ze środkami w skali kraju w wysokości prawie 2 mld euro, z przeznaczeniem w większości na realizację wojewódzkich Regionalnych Programów Operacyjnych. W Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Lubelskiego 2007-2013 oceniono wkład wspólnotowy odnośnie Osi Priorytetowej VI „Środowisko i czysta energia” na ok. 156,04 mln euro.

Istotnym funduszem jest Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, który finansować będzie przedsięwzięcia ujęte w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW). Szacuje się, że na Os II PROW obejmującą m. in. współfinansowanie programów rolnośrodowiskowych (80%), płatności dla obszarów Natura 2000 i związane z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej oraz zalesianie, przeznaczają się w skali kraju ok. 5,5 mld euro.

Program LIFE+ jest jedynym instrumentem finansowym Unii Europejskiej koncentrującym się wyłącznie na współfinansowaniu projektów w dziedzinie ochrony środowiska. Jego głównym celem jest wspieranie procesu wdrażania wspólnotowego prawa ochrony środowiska, realizacja polityki ochrony środowiska oraz identyfikacja i promocja nowych rozwiązań dla problemów dotyczących ochrony przyrody. LIFE+ składa się z trzech komponentów, w ramach których współfinansowane są projekty w zakresie:

- wdrażania dyrektywy Ptasiej i dyrektywy Siedliskowej, w tym ochrony priorytetowych siedlisk i gatunków
- ochrony środowiska, zapobiegania zmianom klimatycznym, innowacyjnych rozwiązań w dziedzinie ochrony zdrowia i polepszania jakości życia oraz wdrażania polityki zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych i gospodarki odpadami
- działań informacyjnych i komunikacyjnych, kampanii na rzecz zwiększania świadomości ekologicznej w społeczeństwie, w tym kampanie na temat zapobiegania pożarom lasów oraz wymiany najlepszych doświadczeń i praktyk

Program LIFE+ zapewnia wsparcie finansowe w średniej wysokości 50% wartości projektu. Nabór wniosków ogłaszany jest raz do roku przez Komisję Europejską.

Więcej informacji na temat LIFE + znajduje się na stronie internetowej:
http://www.ekoportal.pl/jetspeed/portal/portal/Fundusze_UE/LIFE/default-page.psm1

4. Inne fundusze zagraniczne

W październiku 2004 r. polski rząd podpisał dwie umowy, które umożliwiają korzystanie z dodatkowych, obok funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, źródeł bezzwrotnej pomocy zagranicznej na działania z zakresu ochrony środowiska. Są to: Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (MFEOG) oraz Norweski Mechanizm Finansowy (NMF). Przyznana Polsce kwota w wysokości 533,51 mln euro powinna być wykorzystania w latach 2004-2009. Środki wspomnianych funduszy mogą być przeznaczone na przedsięwzięcia związane z odnawialnymi źródłami energii oraz termomodernizacjami. Informacje dotyczące MFEOG i NMF znajdują się na stronach internetowych Ministerstwa Środowiska (www.mos.gov.pl).